

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Filologie - Italianistika

Jakub Němec

**Fázové perifráze v italštině a jejich české protějšky v paralelním
korpusu InterCorp**

**Aspectual periphrases in Italian and their Czech counterparts in
the parallel corpus InterCorp**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Studijní program: Filologie, Italianistika

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Fázové perifráze v italštině a jejich české protějšky v paralelním korpusu InterCorp* vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4.5. 2017

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování panu doc. Mgr. Pavlu Štichauerovi, Ph.D. za jeho cenné rady a ochotu při psaní mé bakalářské práce.

Dále bych rád poděkoval svým rodičům za psychickou podporu po dobu mého psaní.

Obsah

Abstrakt v češtině.....	6
Abstract in English.....	7
1. ÚVOD	8
2. ASPEKT A VID V ITALŠTINĚ A ČEŠTINĚ	9
2.1. VID(ASPEKT).....	9
2.2. ČESKÝ VID	9
2.2.1. VID DOKONAVÝ.....	10
2.2.2. VID NEDOKONAVÝ	10
2.2.3. ODVOZOVÁNÍ SLOVES DOKONAVÝCH A NEDOKONAVÝCH	11
2.3. ITALSKÝ VID (L'ASPETTO VERBALE)	11
2.3.1. TYPY ITALSKÝCH VIDŮ.....	12
3. POVAHA SLOVESNÉHO DĚJE (PSD) VS. AZIONE VERBALE.....	13
3.1. POVAHA SLOVESNÉHO DĚJE.....	13
3.1.1. KATEGORIE FÁZOVÉHO VÝZNAMU PSD.....	14
3.1.1.1. KATEGORIE INGRESIVNÍHO VÝZNAMU PSD	14
3.1.1.2. KATEGORIE DURATIVNÍHO VÝZNAMU PSD.....	15
3.1.1.3. KATEGORIE TERMINATIVNÍHO VÝZNAMU PSD	15
3.1.2. KATEGORIE KVANTITATIVNÍHO VÝZNAMU PSD	16
3.1.3. KATEGORIE REZULTATIVNÍHO VÝZNAMU PSD.....	16
3.2. L'AZIONE VERBALE	16
3.2.1. OPOZICE DURATIVNÍ A NEDURATIVNÍ.....	17
3.2.1.1. SLOVESA TRANSFORMATIVNÍ A PUNKTUÁLNÍ	18
3.2.1.2. SLOVESA TELICKÁ: TRANSFORMATIVNÍ A REZULTATIVNÍ.....	19
3.2.1.3. SLOVESA REZULTATIVNÍ A NEREZULTATIVNÍ	20
3.2.1.4. SLOVESA STAVOVÁ A KONTINUATIVNÍ	20
3.2.1.5. SLOVESA STAVOVÁ PERMANENTNÍ A DOČASNÁ	22
4. SLOVESNÉ PERIFRÁZE	23
5. ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE	25
5.1. ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE INGRESIVNÍ	25
5.1.1. RYZE INGRESIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE	25
5.1.1.1. LANCIARSI A, GETTARSI A + INFINITIV	25
5.1.1.2. SCOPPIARE A, SBOTTARE A + INFINITIV	26
5.1.2. PREINGRESIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE.....	26
5.1.2.1. STARE PER, ESSERE PER + INFINITIV	26
5.1.3. INCHOATIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE	27
5.1.3.1. COMINCIARE + GERUNDIUM, COMINCIARE COL + INFINITIV	28
5.1.3.2. COMINCIARE A, METTERSI A, PRENDERE A + INFINITIV	28

5.1.3.3. PORSI A + INFINITIV	30
5.1.3.4. DARSİ A + INFINITIV	30
5.2. ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE DURATIVNÍ	30
5.2.1. PROSTĚ PRŮBĚHOVÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE	30
5.2.1.1. STARE + GERUNDIUM.....	31
5.2.1.2. STARE A + INFINITIV	32
5.2.2. KONTINUATIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE	33
5.2.2.1. CONTINUARE A, PROSEGUIRE A, SEGUITARE A + INFINITIV	34
5.2.2.2. RESTARE A + INFINITIV	34
5.2.2.3. DURARE A + INFINITIV	35
5.2.2.4. TERMINATIVNÍ SLOVESA V ZÁPORU VYJADŘUJÍCÍ KONTINUATIVNOST	35
5.2.3. PROGRESIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE.....	36
5.2.3.1. ANDARE + GERUNDIUM	36
5.2.3.2. VENIRE + GERUNDIUM.....	37
5.3. ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE TERMINATIVNÍ	37
5.3.1. PERIFRÁZE VYJADŘUJÍCÍ KONEC DĚJE ČI JEHO PŘIBLÍŽENÍ.....	37
5.3.1.1. FINIRE DI + INFINITIV	37
5.3.2. FÁZOVÉ PERIFRÁZE VYJADŘUJÍCÍ PŘERUŠENÍ DĚJE.....	38
5.3.2.1. SMETTERE DI + INFINITIV	38
5.3.2.2. CESSARE DI + INFINITIV	39
5.3.3. PERIFRÁZE OZNAČUJÍCÍ POSLEDNÍ ZE DVOU ČI VÍCE DĚJŮ	39
5.3.3.1. FINIRE COL + INFINITIV	39
5.3.3.2. FINIRE PER + INFINITIV	40
5.3.3.3. FINIRE + GERUNDIUM	40
6. ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH FÁZOVÝCH PERIFRÁZÍ.....	41
6.1. ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH INGRESIVNÍCH PERIFRÁZÍ	41
6.2. ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH DURATIVNÍCH PERIFRÁZÍ	42
6.3. ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH TERMINATIVNÍCH PERIFRÁZÍ.....	44
7. ZÁVĚRY	46
Resumé v češtině.....	47
Riassunto in italiano.....	48
PŘÍLOHY	49
Bibliografie	59

Fázové perifráze v italštině a jejich české protějšky v paralelním korpusu InterCorp

Jakub Němec

Ústav románských studií

doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Abstrakt v češtině

Tato bakalářská práce se zabývá fázovými perifrázemi v italštině, jejich dělením a skutečnostmi, které tyto perifráze vyjadřují. Nejprve se budeme pohybovat na poli obecné lingvistiky a vymezíme si základní lingvistické termíny spolu s gramatickými kategoriemi, se kterými budeme dále pracovat. Jádrem práce je potom spolupráce s internetovým lingvistickým korpusem InterCorp, skrze který rozdělíme perifráze do skupin podle fáze děje, který označují, uvedeme si specifika, která se vztahují k jejich pojení s dalšími slovesy a četnost jejich výskytu. Na závěr se rovněž budeme zabírat překlady těchto konstrukcí do češtiny, se kterými srovnáme řešení problematiky aspektuality dějů v obou jazycích.

Klíčová slova: povaha slovesého děje, perifráze, ingresivní, durativní, terminativní, čeština, italština, paralelní korpus InterCorp

Aspectual periphrases in Italian and their Czech counterparts in the parallel corpus InterCorp

Jakub Němec

Ústav románských studií

doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Abstract in English

This bachelor's work deals with aspectual periphrases in Italian, their division and facts, that these periphrases express. First, we will be talking about general linguistic and we will define basic linguistic terms along with grammatical categories, we will be working with. Core of this work is collaboration with internet parallel corpus InterCorp, through which one we will divide these periphrases into groups according to the stage of process, that they express. We will be analysing their particularities, their ability to relate with other verbs and their frequency. At last we will talk about translation of these verbal constructions in Czech and we will compare the issues of aspectuality in tenses in both languages.

Key words: Aktionsart, periphrases, ingressive, durativ, conclusive, Czech, Italian, parallel corpus InterCorp

1. ÚVOD

Italský aspekt, český vid, povaha slovesného děje, *azione verbale*... všechny tyto pojmy se navzájem propojují a navazují na sebe v rovině aspektuální povahy děje, schopnosti vyjádřit dokonavost a nedokonavost slovesných dějů.

Románské i slovanské jazyky tuto otázku řeší různým způsobem. Zatímco románské jazyky spoléhají do značné míry na slovesné perifráze nebo aspektualitu vyjadřují přímo konkrétními slovesy, slovanské jazyky rafinovaně používají morfologických prostředků (předpon a koncovek).

Zdá se, že pomocí morfologie si do značné míry “ulehčujeme“ práci, nemusíme totiž rozšiřovat slovní zásobu o nové slovesné formy, ale jak dále uvidíme, ochuzujeme se tím o vyjádření širších aspektuálních hodnot nad rámec dokonavosti a nedokonavosti. Italština a další románské jazyky jsou schopné díky vlastním víceslovným konstrukcím rozšiřovat vnímání průběhu děje a jeho kvantity nad rámec běžného vnímání česky hovořícího občana.

Pomocí fázových perifrází, které jsou na první pohled delší, totiž dokážeme v italštině vyjádřit okolnosti, které musíme do češtiny překládat pomocí uvozovacích výrazů (nejčastěji příslovčí), které nám časovou rovinu a její průběh nastíní nebo pomocí složitějšího prostředku: vedlejších vět. Vidíme, že na první pohled jsou sice italské slovesné konstrukce složitější než ty české, z hlediska překladů a významového rozboru jsou však ve finále často pochopitelnější, kratší a významově exaktnější.

2. ASPEKT A VID V ITALŠTINĚ A ČEŠTINĚ

V první kapitole se podíváme do obecně-teoretického kruhu těchto dvou termínů. Definujeme základní charakteristiky shodné i rozdílné pro lepší a přehlednější orientaci v následujících kapitolách a zdůrazníme odlišnosti ve tvoření různých vidových varietách sloves.

Distinkce těchto dvou pojmů je ošemetná, jelikož se v mnohém a do značné míry ve všem shodují. Při bližším pohledu se však dozvíme, o kolik bohatší a tvárnější je italština ve tvoření a rozdělování jednotlivých typů vidu.

2.1.VID (ASPEKT)

Videm (aspektem) rozumíme mluvnickou kategorii slovesa, která vyjadřuje jeho vztah k plynutí času. Ve většině světových jazyků pak pod tímto pojmem vymezujeme dvě základní skupiny.

- a. vyjádření ukončenosti (perfekta) a neukončenosti (imperfekta) děje
- b. vyjádření průběhovosti (durativu) a neprůběhovosti (punktuálu) děje

Kategorie slovesného vidu je přímo spjata s jeho sémantikou.

2.2.ČESKÝ VID

V češtině a v ostatních slovanských jazycích se vid tradičně pojímá jako gramatická kategorie, spočívající ve schopnosti slovesa rozlišovat pomocí různých gramatických forem děje na dvě skupiny¹. Rozlišujeme pouze schopnost vidu vyjádřit ukončenost a neukončenost děje, kterou jinak nazýváme videm dokonavým (pro perfekt) a videm nedokonavým (pro imperfekt). Typické jsou pro tyto jazyky také dvojice sloves se stejným významem, která se liší pouze dokonavostí, tzv. vidové páry. Tyto páry mají často stejný nebo podobný základ či původ, proto jsou často považovány jako jedno sloveso ve dvou vidových rovinách (dokonavé sloveso odpálit vs. nedokonavé sloveso odpalovat). Obecně se preferuje názor, že tyto vidové opozice však namísto gramatického významu patří k jeho významu slovnímu, jelikož mezi jednotlivými tvary jednoho ze sloves daného páru neexistuje vidová diference (všechny varianty od slovesa odpálit jsou dokonavé a všechny varianty od slovesa odpalovat jsou nedokonavé). O gramatickém významu se má hovořit v případech, je-li dokonavost sloves vyjádřena různými časy a ne

¹ P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová, Nový encyklopedický slovník češtiny – internetová verze

morfologickými změnami. Existují však lingvisté², kteří jsou toho názoru, že z hlediska syntaktického a lexikálního je rozdíl vidovosti v párech jen gramatickou charakteristikou lexému, zatímco z hlediska morfologického se mají členy vidových párů považovat za dvě samostatná a odlišná slovesa s vlastními repertoáry různých variant. Sylvie Hamplová³ k tomuto tématu ještě dodává, že ne každé sloveso ve slovanských jazycích je schopno tyto opoziční dvojice vytvořit, nicméně každý slovesný tvar má možnost tvořit obě varianty, dokonavou i nedokonavou. Tuto výjimečnou schopnost přisuzuje tomu, že mluvčí se ve výpovědi dostává do situací, které vyjadřují užití druhého tvaru, čímž automaticky dochází k vidové diferencii, byť není nezbytná. Chápání vidu stěžují další slovesné kategorie jako způsob (oznamovací, rozkazovací a tázací) a slovesný rod (činný a trpný).

2.2.1. VID DOKONAVÝ (PERFEKTUM)

Dokonavé sloveso označuje děj časově uzavřený, ohraničený nebo jednorázový (událost). Označuje se jako příznakový člen vidového páru (opozice), jelikož je signifikátorem dovršení děje. Tento vid v češtině nemá významem čas přítomný a čas jednoduchý budoucí vyjadřuje formou přítomného času (uděláš, přečteš, atp.). V čase minulém vyjadřuje tedy děje již ukončené (doběhl poslední) a v budoucnosti děje zatím nezahájené (určitě se mu to podaří).

2.2.2. VID NEDOKONAVÝ (IMPERFEKTUM)

Nedokonavé sloveso označuje děj časově neohraničený nebo neukončený. Na dovršení děje explicitně neodkazuje, ale ani ho nevylučuje (ve slovanských jazycích). Toto rozdělení na základě cílovosti, dovršenosti sloves ovšem nezakládá jednotné rozdělení ve vidových opozicích. Tuto kategorii cílovosti totiž mohou v češtině modifikovat jak slovesa dokonavá (dát, přivázat), tak slovesa nedokonavá (dávat, přivazovat). Tento drobný detail samozřejmě hraje velkou roli v mnoha slovanských i románských jazycích, protože opomenutí příznakovosti významu nedokonavého vidu ve vidové dvojici by pak znamenalo opomíjení jeho gramatické sémantiky. Oproti dokonavému může probíhat i v přítomnosti nebo v čase jiného děje, o kterém se referuje. Budoucí čas vyjadřuje formou složeného budoucího času (bude se dívat).

² J. Panevová, P. Sgall, Slovesný vid v explicitním popisu jazyka 1972

³ S. Hamplová, K problematice vidovosti, UK, Praha 1994

2.2.3. ODVOZOVÁNÍ SLOVES DOKONAVÝCH A NEDOKONAVÝCH

Pro odvozování dokonavých a nedokonavých sloves používáme buď předpony nebo příponu - 'va-

Od nedokonavých sloves vytváříme dokonavá použitím předpon s perfektivizační funkcí, tj. se schopností perfektivizace nedokonavých sloves ohraničením jejich děje. Mnoho předpon má funkci čistě perfektivizační (dojít, namalovat, pověsit), existují však i takové, které jsou schopné měnit původní význam sloves (psát vs. přepsat, dopsat, vypsát, opsat, zapsat). Objevují se i případy, ve kterých se tyto předpony nemohou přímo použít.

Například k nedokonavým slovesům běžet a běhat se dokované tvary tvoří od nepřímých vidových párů –běhnout a –bíhat, které pomocí vhodných předpon plní funkci dokonavých opozic, ale jako samostatná plnovýznamová slovesa existovat nemohou.

Naproti tomu ze sloves dokonavých snadno utvoříme slovesa nedokonavá pomocí tzv. opakovací přípony - 'va-, která vyjadřuje nedokonavou násobnost děje (schovat-schovávat). Pomocí této přípony lze snadno i z nedokonavých sloves vytvořit slovesa nedokonavá opakovací (chodit-chodívat).

2.3.ITALSKÝ VID (L'ASPETTO VERBALE)

V italštině na rozdíl od češtiny na vid pohlížíme z širší perspektivy. Oproti slovanským jazykům, které k určování a měnění vidovosti užívají předpon a přípon, románské jazyky si obratně poradí širší škálou typů jednotlivých časů a navíc zahrnují do vidových rovin celé slovesné struktury a to i včetně použitého času jiných slov (pomocných sloves, semi-pomocných sloves, nefinitních slovesných tvarů a příslovci). Díky většímu spektru je italština schopná podrobněji specifikovat okolnosti vidovosti a jejího dopadu na význam větných konstrukcí. Neurčujeme tedy pouze ukončenost a neukončenost děje, ale také jeho opakování, jeho délku trvání a fakt, jedná-li se o děje zamýšlené či uskutečněné, je-li zachycen od počátku do konce či jeho část. Toto všechno pak nazýváme tzv. „kvantitou děje“. Jelikož je nepřeborné množství úhlů pohledu zkoumání slovesného děje a jeho průběhu, není tak ani počet italských vidů přesně omezen. Na základě výše uvedených bodů však můžeme zdůraznit ty nejčastější z nich.⁴

⁴ S. Hamplová, Mluvnice Italštiny, Leda, 2004

2.3.1. TYPY ITALSKÝCH VIDŮ

Vid perfekta vs. vid imperfekta

Obdoba českého vidu dokonavého a nedokonavého. Vid perfekta vyjadřuje děj ukončený, v přítomném čase nevyjádřitelný a bez přímého vztahu k přítomnosti (*L'ho mangiato.*). Vyjadřuje se časy perfektními. Vid imperfekta vyjadřuje děj neukončený, vyjádřitelný ve všech časových rovinách (minulosti, přítomnosti i budoucnosti). Vyjadřuje se průběhovými časy a může zasahovat do více časových rovin (*Stavo mangiando, quando il telefono ha squillato.*).

Na rozdíl od češtiny však vedle těchto dvou můžeme určit i sekundární charakteristiky aspektuality.

Můžeme určit počátek a trvání slovesného děje, jeho frekvenci (kvantitu) a průběh.

Tyto různé vidové distinkce se v moderních gramatikách dále rozvíjí pod pojmem Povaha slovesného děje⁵, ve většině případů stojící jako samostatně se určující gramatická kategorie.

⁵ *Actionsart* – globální termín pro orientaci v problematice.

3. POVAHA SLOVESNÉHO DĚJE (PSD) VS. AZIONE VERBALE

V průběhu práce chci ukázat, že PSD a všechny její formy se v italštině i dalších románských jazycích mají chápat jako samostatná gramatická kategorie. Bohužel pro nás je však vedle pojmů modu a času též snadno zaměnitelná s výrazem *azione verbale*, kterému se budeme blíže věnovat v druhé části kapitoly.

Hodlám poukázat na nesmírnou kombinovatelnost v oblastech časových i modálních, která je ve slovanských jazycích bohužel velmi omezená. Provázanost časová, aspektuální a povahová slovesně-dějová je velmi těsná a proto je třeba si před hlubším zkoumáním italských fázových perifrází vzhledem k těmto pojmům udělat pořádek v terminologii a problematice těchto jevů.

3.1. POVAHA SLOVESNÉHO DĚJE

„Kategorie povahy slovesného děje (PSD) ontologicky vychází z různých kvalitativních nebo kvantitativních stránek procesu, které lze objektivně zaznamenat v procesu samém – eminent na ně jen různě zaměřuje pozornost.“⁶

Již na první pohled je zřejmé, že kategorie PSD prostupuje do značné míry kategorií aspektu. Často se tak nejen v romanistické lingvistice setkáváme s pojetím PSD jako širší specifikací aspektu⁷. Do značné míry se jedná o tvrzení pravdivé, nicméně aspekt v pojetí románském stejně jako v tom slovanském určuje dokonavost a nedokonavost skrze morfologické prostředky v sepletí s kategorií času, zatímco PSD specifikuje významy a jejich opozice, významy kvantitativní a fázové povahy vyjadřované perifrastickými konstrukty.

V češtině je PSD často brána jako sekundární význam/kategorie toho vidového. Výrazové prostředky vidu tak prostupují s kategorií PSD i prostředky morfologickými. Tato skutečnost vede k nutnému konstatování omezení určení a specifikace PSD v češtině i mnoha dalších slovanských jazycích. Kupříkladu děj durativní (z hlediska PSD) je v češtině automaticky brán jako nedokonavý, dokonavě ho v tomto případě pojmut nelze (Psal to celý den.).

⁶ B. Zavadil, P. Čermák, *Mluvnice současné Španělštiny – lingvisticky interpretační přístup*, s. 314.

⁷ Na rozdíl od L. Renzi, který dělí *aspetto verbale* na perfektivní a imperfektivní (jako čeština) a až z těchto dvou skupin odvozuje skupiny další, tj. nebere v přílišný potaz Povahu slovesného děje, kterou přímo zahrnuje pod pojem *azione verbale* viz příloha č. 1. Já se v tomto případě držím B. Zavadila a P. Čermáka, kteří rozdělují *aspetto verbale* a PSD na dvě víceméně samostatné skupiny.

Naproti tomu v románských jazycích je kategorie aspektu a PSD odlišená a jejich uspořádání také. Díky tomuto se mohou obě kategorie libovolně prostupovat a durativní PSD je tak slučitelná a aspektem imperfektivním (jako v češtině), tak s aspektem perfektivním.

Příklad 1. : *L'ha cercato tutto il giorno. vs. Lo cercavo tutto il giorno.*

Chceme-li, můžeme tedy Povahu slovesného děje rozdělit do tří podkategorií na základě významu. Tedy kategorie významu fázového, kategorie významu kvantitativního a kategorii významu rezultativního.

3.1.1. KATEGORIE FÁZOVÉHO VÝZNAMU PSD

PSD v rozhraní fázovosti udává možnost vyjadřovat se o jednotlivých fázích pozorovaného procesu, děje. Tím myslíme o jeho počátku, průběhu a konci. Tuto kategorii tak lze rozdělit na 3 podkategorie: fázové významy ingresivní (počáteční), fázové významy průběhové (durativní) a fázové významy koncové (terminativní).

V rámci těchto kategorií lze dále dělit vícero subkategorií v závislosti na specifických výrazových prostředcích. Jak uvádí Zavadil s Čermákem, tyto podkategorie nejsou ustálené a různí lingvisté jim propůjčili individuální pojmenování.

Já se v rámci těchto dělení zdržím u dělení podle výše zmíněné publikace Zavadila a Čermáka⁸.

3.1.1.1.KATEGORIE INGRESIVNÍHO VÝZNAMU PSD

PSD z hlediska ingresivního zahrnuje děj/proces pojmenovaný z hlediska jeho počátku. V této kategorii rozlišujeme 4 jednotlivé významy: imminentní, dispozitivní, iniciální a inceptivní.

Inminentní ingresivností rozumíme pojmenovaný proces takový, který je popsán jako proces bezprostředně se blížící, zjednodušeně očekávaný.

Dispozitivní ingresivností rozumíme děj bezprostředně zamýšlený, jehož agens je charakteristický bezprostředním odhodláním po splnění.

⁸ B. Zavadil, P. Čermák, *Mluvnice současné španělštiny*, s. 316-328.

Iniciální ingesivností zase rozumíme akce charakteristické tzv. iniciativností. Tou rozumíme procesy začínající, s očekávanou gradací.

A význam inceptivní ingesivnosti charakterizovaný jako proces počáteční v řadě dalších jevů, tj. je jejich dějem předešlým.

3.1.1.2.KATEGORIE DURATIVNÍHO VÝZNAMU PSD

Pod touto kategorií PSD určujeme procesy trvací, tedy procesy, které trvají v rámci delšího časového úseku označeného, či nikoliv. Procesy náležící pod ty durativní lze modifikovat pomocí pomocných či polopomocných sloves i nefinitivních tvarů. Jsou zpravidla dělitelné do dvou skupin: durativní významy globální a durativní významy parciální nebo durativní významy progresivní a durativní významy kontinuativní.

Durativní významy globální již v názvu naznačují, že se jedná o procesy, na které se nahlíží celistvě (globálně), tedy jako na úsek vymezený dvěma body, které ohraničují dobu probíhajícího procesu.

Durativní významy parciální nazírají na proces jako vnitřně dělený, členěný. Lze ho v různých obdobách chápat jako děj právě probíhající, retrospektivní, prospektivní a další, kterým se budu věnovat v dalších kapitolách.

Durativní významy progresivní zahrnují děje s gradací, tj. děje, v jejichž trvání je znatelný růst v budoucnosti. Děje, které jsou dynamické a dále děj-rozvíjející.

Durativní významy kontinuativní naproti tomu označují děje pokračující a nedynamické, které pouze provází časovou rovinu nebo navazují jednu časovou rovinu na druhou.

3.1.1.3.KATEGORIE TERMINATIVNÍHO VÝZNAMU PSD

Tato kategorie zahrnuje děj v jeho koncové fázi, dělitelný na 5 dílčích podkategorií: podle významu cessativního, konkluzivního, finitivního a konsumativního.

Terminativní významy cessativní se vyznačují striktní ukončeností. Hovoříme tedy o dějích, jejichž realizaci nastala a byla dokončena bez možnosti dalšího pokračování.

Terminativní významy konkluzivní jsou charakteristické jako procesy dokončené či těsně před dokončením, v jejich poslední fázi. Konkluzivní slovesa pak v těchto případech

nabývají i iterativního významu (opakované akci, která vede ke konci procesu nebo další iteraci).

Terminativní významy finitivní popisují proces jako děj nějakým způsobem dokončený. Často bývá uvozen výrazy: nakonec, konečně.

Terminativní výrazy konsumativní líčí děj jako proces dokončený a uzavřený po nějaké době, nejčastěji uvozované výrazem: co nejdřív + tak potom, zprvu + ale nakonec, apod.

3.1.2. KATEGORIE KVANTITATIVNÍHO VÝZNAMU PSD

Kategorie kvantitativního významu PSD obsahuje významy tzv. kvantifikovaného děje. Pod tímto pojmem popisujeme děje, které můžeme dělit na vícero opakovatelných procesů. Ze zásady je rozdělujeme na významy habituální a repetitivní.

Habituální význam (v češtině zvykový, obyčejový) PSD popisuje děj obvykle vykonávaný. Častým rysem bývá pravidelná opakovanost děje.

Repetitivním významem PSD rozumíme děje opětovně vykonávané. Oproti významu habituálnímu se zde jedná spíše o ledabyle a nepravidelně opakované akce.

3.1.3. KATEGORIE REZULTATIVNÍHO VÝZNAMU PSD

Skupina procesů rezultativního významu PSD se vyznačuje dějem dovršeným, který v tomto stavu setrvává. Dle trvání výsledného stavu je potom modifikován dílčími pomocnými a polopomocnými slovesy (podobně jako u kategorie durativních významů PSD, viz kapitola 2.1.1.2.), čímž vzniká širší kánon významů i sémantických omezení jejich výskytu.

Tuto skupinu procesů lze rozdělit na rezultativnost aktivní a rezultativnost pasivní podle slovesného rodu použitého slovesného či perifrastického vyjádření.

3.2.L'AZIONE VERBALE

L'azione verbale (či *azionalità a qualità dell'azione*) je vedle času, modu a aspektu další gramatickou kategorií, kterou v románských jazycích u sloves určujeme. Pomocí *l'azione verbale* určujeme typ/způsob události, kterou vyjadřuje. Na rozdíl od PSD je tedy přísně vázána na lexikální význam slovesného přísudku, nikoli na jeho morfologii (zde poměrně snadno zaměnitelná s PSD) a též není závislá na mluvčím, který určuje aspektuální rovinu

slovesného vyjádření. Italský aspekt na rozdíl od *l'azione verbale* vychází ze změn v různých časových rovinách (distinkce perfekta a imperfakta). Naproti tomu *l'azione verbale* nemusí své východisko na základě změny konjugace měnit, např. italské sloveso *sfraccellarsi* je z hlediska *l'azione verbale* sloveso nedurativní v každé své formě⁹.

V globálním měřítku se tak buď hovoří o lexikálním aspektu, nebo ještě lépe o tzv. *Aktionsart*¹⁰.

Tak jako každou jinou gramatickou kategorii, i *l'azione verbale* můžeme dělit do různých opozic. Pro zjednodušení orientace v problematice přikládám diagram (viz příloha č. 1) podle L. Renziho.

3.2.1. OPOZICE DURATIVNÍ A NEDURATIVNÍ

Tato opozice proti sobě staví dva druhy sloves. Jejich název odpovídá názvu opozice, tedy slovesa durativní (*verbi durativi*) a nedurativní (*verbi non-durativi*).

Slovesa durativní jsou taková, která se vyznačují prodlevou v čase. Slovesa, která vyjadřují akci, která trvá a není dynamická, např. *crescere, dormire, esistere, amare*, apod.

Slova druhé skupiny, tedy nedurativní, jsou slovesa dynamická, jednorázová. V případech těchto sloves je typické (a kýžené) splnutí počátku děje s koncem či jejich rychlá následnost. Hovoříme tedy například o slovesech: *cadere, incontrare, spaventarsi*, apod.

Přestože se toto rozdělení zdá být jednoznačné, existují případy, kdy je určení durativnosti a nedurativnosti sporné a je dáno dalšími okolnostmi ve výroku.

Příklad 2. : *È uscito dalla porta.*

Toto je bezpochyby fráze s nedurativní formou slovesa *uscire*. Podívejme se však na: *Ci ho messo un'ora ad uscire da quello quartiere.* V této fázi se dá těžko hovořit o durativním slovesu, čímž můžeme prokázat fakt, že existují i taková slovesa, která se v závislosti na různých okolnostech a kontextech mohou chovat jako durativní i nedurativní.

⁹ L. Renzi, Grande grammatica italiana di consultazione II, Bologna, Il Mulino 1988-1994

¹⁰ Německý lingvistický termín určující opozice, okolnosti a podmínky slovesného děje, obdoba PSD a *azione verbale* v germánském pojetí.

Polemizovat se dá i o termínu (konceptu) durativnosti, který označuje trvání děje v souvislé linii. Díky pragmatickému uvažování tedy chápeme, že použijeme-li kupříkladu spojení: *studoval celý den*, myslíme tím, že se s ohledem na fyziologické a jiné potřeby učil v průběhu celého dne, ale ne každou jeho minutu. Tímto tvrzením se dá nabourat kontinuitu děje a tudíž i durativnosti slovesa *studovat*, čili rozčlenit celý tento proces na menší úseky, kdy k učení opravdu došlo a „vysekat“ veškeré momenty jiné, čímž by durativita slovesa, dle některých, mohla pozbývat naplnění. Také plurálové varianty mohou značně ovlivnit durativnosti slovesa, aniž by došlo ke změně jeho času.

Příklad 3. : *Luigi ha aggredito il passante fino all'alba.*

Naproti tomu příklad 4. : *Luigi ha aggredito i passanti fino all'alba.*

Zde jasně vidíme, že v prvním případě Luigi napadl kolemjdoucího k ránu. V druhém případě bychom však frázi chápali tak, že Luigi napadal kolemjdoucí až do rána. Vidíme tedy, že i pluralita předmětu (v některých případech i podmětu) mění pohled na durativitu slovesa, přestože je v perfektním tvaru, který by většina z nás chápala jako striktně nedurativní.

3.2.1.1. SLOVESA TRANSFORMATIVNÍ A PUNKTUÁLNÍ

Slovesa transformativní (*verbi trasformativi*) a slovesa punktuální (*verbi puntuali*) spolu tvoří podkategorii sloves nedurativních.

Transformativní slovesa zahrnují slovesa náhlé změny stavu děje. Hovoříme pak o slovesech, jako jsou: *trovare, svegliarsi, innamorarsi*, apod.

Užitím těchto sloves signalizujeme nenadálou (do jisté míry neočekávanou) a prudkou změnu vzhledem k předešlému ději, který se poté nevrátí zpět a jeho změna je trvalá.

Vedle těchto sloves, ve stejné podkategorii, určujeme také slovesa punktuální, která stejně jako slovesa transformativní působí nenadálou změnu okolností, nicméně se po krátké době (v podstatě okamžitě) se děj opět vrací do „původních kolejí“ čili hovoříme o změně dočasné, jejíž uskutečnění děj z dlouhodobého hlediska neovlivní. Jedná se o slovesa typu: *stupirsi, spaventarsi*, apod.

Přestože slovesa transformativní i punktuální spadají svými odlišnostmi i shodami pod kategorii sloves nedurativních, slovesa transformativní mají shodné body se slovesy pod kategorií sloves durativních, tzv. slovesa rezultativní.

3.2.1.2.SLOVESA TELICKÁ: TRANSFORMATIVNÍ A REZULTATIVNÍ

Skupina sloves telických sobě podřazuje dvě skupiny, a sice slovesa transformativní a slovesa rezultativní. Obě tyto skupiny sloves mají shodné, telické znaky, ale slovesa rezultativní jsou na rozdíl od těch transformativních durativní.

Slovesa telická, obecně řečeno, zahrnují slova, cílem jejichž akce je dosažení konce, tzv. *telu*¹¹.

Ze skupiny sloves nedurativních, transformativních tak můžeme uvést příklady jako: *morire, affogare, arrivare, giungere, partire*, atd.

Ze skupiny sloves durativních, rezultativních pak zase slovesa: *costruire qc., disegnare, cantare una canzone, mangiare la pasta*, apod.

Mnoho telických sloves, jak je v lingvistice poměrně běžné, však získávají svou telicitu na základě kontextu, v našem případě nejčastěji pomocí předmětu přímého. Z příkladů: *fumare una sigaretta, stirare una camia*, a další.

Slovesa telická jsou nejčastěji vyjádřena perfektními tvary různých časů. Zdá se to být logické (*Ha mangiato l'arancia. vs. Mangiava l'arancia.*, zde není implikován konec děje, který tedy nutně nastat nemusel), nicméně ve frázích typu:

Příklad 5. :*Maria camminava sul marciapiede.*

sice můžeme konstatovat, že implicitně nevyjadřuje žádný cíl nebo jeho dosažení, ale vezmeme-li v úvahu, že se Maria po nástupišti procházela během čekání na vlak, vedlejší okolnosti opět vedou k tomu, že bude proces čekání brán jako proces vedoucí k cíli: přijede vlak.

Sloves se spornou telicitou v podobných případech je více, polemizovat bychom tak mohli i o slovesech *lavorare, pensare*, a mnoho dalších.

¹¹ *Telos* - z řečtiny konečný cíl, smysl života

3.2.1.3.SLOVESA REZULTATIVNÍ A NEREZULTATIVNÍ

Tyto dvě slovesné skupiny (stejně jako slovesa transformativní a netransformativní tvoří podkategorii sloves nedurativních) tvoří subkategorii sloves durativních. Logicky tedy odvodíme, že se jedná o slovesa, jejichž akce trvá delší časový úsek a liší se v tom, zda tento proces vede k nějakému výsledku, či nikoliv.

Na jedné straně tedy máme slovesa rezultativní, kam samozřejmě spadají slovesa, jako jsou například: *cucinare, pulire*, apod., která vedou k výsledku vyplývajícímu z akce.

Na druhé straně pak stojí slovesa nerezultativní, která sice svou akcí setrvávají v čase, avšak bezvýsledně. Hovoříme o slovesech: *avere tempo di, guardare, mangiare*, atd.

3.2.1.4.SLOVESA STAVOVÁ A KONTINUATIVNÍ

V kategorii sloves nerezultativních rozlišujeme dvě podkategorie. Kategorii sloves stavových (*verbi stativi*) a kategorii sloves kontinuativních (*verbi non-stativi/continuativi*).

Jako slovesa stavová bereme taková slovesa, která nesou hodnotu nezcizitelné vlastnosti nebo „permanentního“ stavu podmětu nebo obecného konstatování faktu, který neimplikuje změnu. Slovesa stavová jsou typická neschopností vytvářet některé gramatické (morfologické) konstrukce, v italštině a dalších románských jazycích například imperativ (*Sii bello* opravdu nezní dobře) a progresivní perifráze (*stare + gerundium*)¹². Pochopitelně opět můžeme nalézt pár výjimek, ve kterých i přes použití imperativu můžeme hovořit o stavovém durativním slovesu (*Rimani seduto!*).¹³

Stavová italská slovesa jsou pak například: *fare l'avvocato* (nebo jinou profesi, či roli), *esistere, essere* (+ přídavné jméno: hezký, starý, modrý, opotřebovaný), *preferire, comportare, piacere, prevedere*, a mnoho dalších.

Stavovost slovesa je tedy v mnohých případech vázána i na použitý čas.

Příklad 6. : *Ho preferito di andare all'università. vs.: Preferisco il caffè con lattè.*

Slovesa kontinuativní zahrnují slovesa durativní, která nejsou ani rezultativní ani stavová. Nevedou tedy nutně k závěru či konci, ani nevyjadřují stav dlouhodobě trvajících. Jedná se

¹² V angličtině se u stavových sloves jedná o průběhové časy (*believe vs. believing, love vs. loving, know vs. knowing*). Zde jasně vidíme, že v různých jazycích existují různé případy gramatických jevů, které nelze se stavovými slovesy použít, ale existují v nich.

¹³ Také v angličtině známe jistě mnoho výjimek jako: *I'm lovin' it. Thinking out loud*, atd.

tedy zjednodušeně řečeno o taková slovesa, která trvají v čase, pokračují, ale nejedná se stavy trvalé, tedy očekáváme jejich ukončení, ať už brzké nebo ve vzdálenější budoucnosti. Ve většině sloves, včetně těch kontinuativních durativních je k referenci používá tzv. *momento rivelante*. Do češtiny je tento termín přeložitelný jako moment zaznamenání, tedy moment, na základě kterého pohlížíme a zaznamenáváme akci a její průběh a na základě kterého pak určujeme aspekt, PSD i *azione verbale*. Tento referenční bod je relevantní prakticky ve všech jejich podskupinách, s výjimkou právě těch durativních stavových, ve kterých dochází povětšinou ke konstatování charakteristik¹⁴.

Z kontinuativních sloves si můžeme uvést příklady jako: *tenere, ridere, abitare, tacere, durare, scrivere*, a mnoho dalších, včetně pár sporných sloves jako: *esser bello*, kde můžeme do značné míry debatovat, jedná-li se o sloveso stavové (být hezký určuje stavovou charakteristiku) nebo sloveso kontinuativní (jedná se o zabarvený pohled mluvčího, není tedy 100% pravdivý pro všechny a jednou tato skutečnost pozbyde na platnosti).

Tyto dvě skupiny sloves stojí mezi s sebou v naprosté opozici. Abychom to jasně pochopili, můžeme si pomoci dvou jevů kontroly (*controllo della azione*) a možnost změny akce (*cambiamento della azione*). Zatímco slovesa stavová jsou bez možnosti kontroly i změny akce, v jejich protipozici jsou slovesa kontinuativní, která jsou schopna změny i držení kontroly nad *azione verbale*. tato distinkce přirozeně vede v otázku, že snad musí existovat slovesa, která sice nemají možnost kontroly nad akcí, nicméně mají možnost změny a naopak taková slovesa, která mají moc kontroly nad akcí, ale nemohou ji žádným způsobem změnit. Taková slovesa samozřejmě existují, říkáme jim slovesa nestavová „nedobrovolná“ (*verbi non-stativi non-volontari*) a slovesa stavová „dobrovolná“ (*verbi stativi volontari*)¹⁵.

Z příkladů jako *verbo non-stativo non-volontare* uvedu sloveso *far aspettare* (*Mi ha fatto aspettare tutto il giorno senza telefonarmi.*).

Z příkladů jako *verbo stativo volontare* uvedu sloveso *voler fare qc.* (*Un giorno vorrei visitare l'area 51. – kde vidíme, že do této kategorie převážně spadají slovesa modální – chtít, moci, muset, apod.*).

¹⁴ L. Renzi hovoří o tzv. *situazioni dense*, tj. situace neustávající a nerozvíjející se do ukončení existence.

¹⁵ Vlastní dělení L. Renzi

3.2.1.5.SLOVESA STAVOVÁ PERMANENTÍ A DOČASNÁ

Poslední dělení, které nám zbývá, je rozdělení sloves stavových na slovesa stavová permanentní (*verbi stativi permanenti*) a slovesa stavová dočasná (*verbi stativi non-permanenti*).

Slovesa stavová permanentní jsou z názvu slovesa, jejichž stavovost je trvalé povahy (*Non ti mai voglio vedere*).

Na druhé straně slovesa stavová dočasná nepoukazují na neměnnost stavu (*Fa bel tempo*).

Stavovost slovesa je samozřejmě ovlivněná použitým časem, často spíš, než konkrétním slovesem, použijeme-li jako příklad opět sloveso *voler vedere*, od kterého můžeme vytvořit dvě protipozice:

Příklad 7. : *Non ti voglio mai vedere. vs.: Oggi voglio vederti riposare.*

4. SLOVESNÉ PERIFRÁZE

Slovesné perifráze (slovesné vazby¹⁶, *le perifrasi verbali*) jsou slovesná spojení skládající se z pomocného či polopomocného slovesa a nefinitivního slovesa tj. infinitivu. Pomocí perifrází vyjadřujeme takové děje, které není možné vyjádřit pouhým časováním plnovýznamových sloves, nejčastěji pak situací formálně spadajících pod kategorii PSD a *azione verbale* (viz kapitola 2). Na rozdíl od češtiny, která si značně vypomáhá užitím různých morfologických prostředků (předpon, přípon a koncovek), zatímco italština používá tyto opisné vazby (vedle vazeb slovesně jmenných¹⁷). Tato spojení se, jak dále uvidíme, nejvíce uplatňují při vyjadřování různých fází děje a jejich průběhu, či dějové kvantity.

Z hlediska použitého slovesa, které nese význam lze slovesné perifráze, můžeme vyčlenit 3 skupiny: infinitivní, gerundiální a participiální. První ze sloves je (polo) pomocné (*avere, essere, andare, stare*, a další slovesa vyjadřující morfologické kategorie¹⁸) a druhé je sloveso nesoucí sémantickou hodnotu perifráze¹⁹.

V infinitivní slovesné perifrázi nalézáme jako sloveso „sémantické“ v infinitivním tvaru²⁰. Tato skupina je v románských jazycích nejpočetnější. Nositelem aspektuálních kategorií bývá (polo) pomocné sloveso (*Sto per uscire.*), zřídka sloveso nesoucí sémantický základ slovesné perifráze (*Vado a fare la spesa*).

V gerundiálních slovesných perifrázích se sloveso sémantické objevuje ve tvaru gerundia²¹, kde čas nese (polo) pomocné slovesa (*Cominciò parlando di sé.*).

V poslední kategorii, participiálních slovesných perifrázích, nalezneme spojení (polo) pomocných sloves s participiem²² slovesa významového.

Z polopomocných sloves můžeme vydělit dvě podskupiny, a sice slovesa polopomocná fázová, jako jsou: *cominciare, finire, continuare* a slovesa polopomocná významová,

¹⁶ S. Hamplová, *Mluvnice Italštiny*, 2004, s. 231

¹⁷ *Le perifrasi verbonominali*, které se skládají z plnovýznamového slovesa s částečně či plně oslabeným původním významem a podstatného jména, např. *prendere il sole* aj.

¹⁸ Osobu, číslo, čas, způsob.

¹⁹ Významovou složku zasazující perifrázi do kontextu.

²⁰ Slovníkový, „reprezentační“ slovesný tvar neurčitý, který nevyjadřuje žádnou gramatickou kategorii.

²¹ V češtině neexistující neurčitý slovesný tvar, který vyjadřuje přechodovost nebo souběžnost dvou či více časů.

²² Neurčitý slovesný tvar, který pomáhá tvořit četné časové konstrukce (složené minulé, budoucí časy), nese funkci přívládku, pomáhá tvořit trpný rod a může být uvozovací alternativou vedlejších vět (tzv. kondenzátorem).

částečně oslabující původní význam daného slovesa jako samostatně stojící jednotky: *andare, venire stare* a další.

Z hlediska funkce (významu) pak lze slovesné perifráze dělit na perifráze modální, aspektuální a časové, tuto skupinu tedy nedělíme na základě užitých sloves, ale jejich určování temporálnosti a „způsobu“.

Slovesné perifráze modální se skládají z polopomocných modálních sloves (*volere, dovere*) a významového slovesa. Existuje jich celá řas, málo z nich lze však považovat za součást fázových slovesných perifrází, většina z nich je zkratka sporná:

Příklad 8. : *Questa settimana devo visitare mia nonna.*

V tomto případě lze sice vznést námitku, že se ani nejedná o perifrázi jako takovou, ale pouhé spojení modálního slovesa s infinitivem významového slovesa (nahraditelné např. budoucím časem), pokud nicméně budeme toto slovesné spojení vnímat jako vyjádření blízké budoucnosti, která nastane v průběhu týdne, s jistotou (tudíž nad rámec spojení modálního slovesa s infinitivem), hovoříme už o perifrázi.

Slovesné perifráze aspektuální a časové pak tvoří skupinu slovesných fázových perifrází, kterými se budeme zabývat v následující kapitole. Slovesné perifráze aspektuální udávají vidovost a PSD slovesné konstrukce (*Sto per uscire*), specifikující okolnosti děje.

Do kruhu slovesných perifrází časových patří takové perifráze, jejichž slovesem morfematically jsou taková slovesa, která pozbyla původního významu (*andare, tenere* a další) a zároveň nesou temporální hodnotu dané slovesné perifráze spolu s významovým slovesem (*tenere conto di, andare a fare, apod.*).²³

²³ B. Zavadil a P. Čermák hovoří o problematice tzv. *premorfologických útvarů* (Mluvnice současné španělštiny, 2010, s. 315). Jedná se o víceslovná spojení na pomezí výrazově morfologických tvarů daných věcněvýznamových sloves a volných syntaktických spojení plnovýznamových lexémů. Z morfologického hlediska hraje důležitou roli skutečnost, že dané spojení lze vyjádřit jednoslovným syntetickým vyjádřením (*vado a fare qc. vs. faró qc.*), což může ovlivnit i časovou interpretaci dané perifráze.

5. ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Fázovými perifrázemi rozumíme takové perifráze, které vyjadřují jednu z fází průběhu slovesné akce, chcete-li jinak řečeno slovesného děje popisovaném perifrastickou konstrukcí (viz kapitola 3.).

Fázové perifráze dělíme na:

1. Fázové perifráze s ingresivním významem: počátek děje, uskutečnění.
2. Fázové perifráze durativní: průběh děje a jeho vývoj
3. Fázové perifráze terminativní: konec děje

5.1. ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE INGRESIVNÍ

V této kapitole se budeme zabývat fázovými perifrázemi vyjadřující počátek děje, přičemž je můžeme dále dělit na kategorii ryze ingresivních perifrází (čistě označující počátek děje), na kategorii preingresivních perifrází, které naznačují nastupující děj či jeho počátek a na kategorii perifrází inchoativních, tj. frází, které označují počáteční fázi děje, který bude dále trvat.

5.1.1. RYZE INGRESIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Do této kategorie zařazujeme taková slovesa, která indikují počátek děje, který však trvá krátce (v podstatě pouze okamžik jeho vzniku) a dále nezasahuje do časových následností daného kontextu.

5.1.1.1. LANCIARSI A, GETTARSI A + INFINITIV

Slovesná perifráze *lanciarsi a* + infinitiv ve významu: pustit se do něčeho, vrhnout se něco udělat se v paralelním korpusu vyskytuje pouze ve 4 případech, ve všech v některém z minulých tvarů, stejně jako perifráze *gettarsi a* + infinitiv, kterou jsme však v korpusu našli v 7 případech. Tyto perifráze se objevují ve významu vykonání něčeho, aby se předešlo něčemu dalšímu, nebo aby něco dalšího právě nastalo:

(...) *si lanciò a rispondere...* (Vrhl se k telefonu.).

(...) *si lanciava a soccorrere una madre, a ridarle in braccio un bambino caduto...* (Vrhl se na pomoc matce, aby jí vrátil do rukou dítě.).

(...) *si gettò a sedere per terra...* (Sednul si na zem.).

(...) *essa si staccò di là, gettandosi a correre come una bestia attraverso lo slargo...*

(Odtrhla se od ní a jako nějaký živočich se rozeběhla prostranstvím..., Morante, Příběh).

5.1.1.2.SCOPPIARE A, SBOTTARE A + INFINITIV

Slovesné perifráze *scoppiare a* + infinitiv a *sbottare a* + infinitiv používáme k vyjádření propuknutí emocí či zvukových výlevů, chcete-li exklamací. Zatímco sloveso *sbottare a* nacházíme pouze ve 4 případech (z toho 3 jsou překlady od E. Morante), slovesnou vazbu *scoppiare a* nacházíme už ve 315 případech, je tedy užívanější formou těchto vyjádření.

Jak bylo řečeno, tato perifráze se pojí především se slovesy s emotivních zabarvením, nejčastějším nalezeným spojením je pak *scoppiare a ridere* (230/315 případů) a dále pak se slovesy *piangere, gridare, urlare*, apod. (viz příloha č. 3). Z významu slovesa vyplývá, že tato perifráze se zpravidla používá v některém z minulých časů:

Il ragazzo cadde in ginocchio e scoppiò a piangere (Padl na kolena a rozplakal se.).

(...) *È là! – scoppiavamo a gridare, perchè...* (Tamhle je, začali jsme křičet, protože...).

Jiný než minulý čas se nachází pouze v jednom případě, v překladu, a sice v budoucí formě slovesa *scoppiare*:

E lei si volterà verso il tronco dell'albero e scoppiierà a piangere (A ona se obrátí ke kmeni stromu a rozpláče se., Kundera, Nesnesitelná lehkost bytí).

5.1.2. PREINGRESIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Tuto podskupinu ingresivních fázových perifrází zastupují slovesnými perifrázemi *essere per a stare per* + sloveso významové v infinitivu, které vyjadřují děj ihned nastupující. Nejedná se tedy o čistě ingresivní perifrázi z důvodu, že dynamika ingresivnosti je obsažena a dojde k ní, sloveso jako takové ji však nevyjadřuje.

5.1.2.1.STARE PER, ESSERE PER + INFINITIV

Slovesná vazba *stare per* je velmi frekventovanou slovesnou perifrází, která nám umožňuje vyhnout se používání budoucího času v případech, kde to není nezbytně nutné. V přítomném tvaru slovesa *stare* vyjadřujeme blízkou budoucnost, která jistě nastane a v imperfektním tvaru slovesa *stare* vyjadřujeme děj průběhový minulý nedokonavý, který

ještě neskončil. Do značné míry přebírá i funkci modálních sloves, jelikož je v jejím smyslu či kontextu vyjádřená otázka vůle:

Stava per entrare dietro a Ron e a Hermione, quando... (Chtěl právě jít za Ronem a Hermionou..., J. K. Rowling, Harry Potter).

Nejčastěji se však pojí se slovesem *fare* (362 příkladů z 5766 nalezených, viz příloha č. 4), ve významu chystat se něco udělat:

(...) sto per farti veramente un grande favore (Prokážu ti hodně velkou laskavost.).

Spojení této vazby s jinými časy je velmi neobvyklé, například konjunktivní forma, použitá k dodržení časového kontextu:

(...) non so, chi tu sei, nè perchè questi uomini stiano per essere bruciati.... (Nevím, kdo jste, ani proč se chystáte upálit tyto muže.).

A v některých případech, nespisovných, nacházíme také budoucí formu této perifráze, často v mluvené italštině:

Sta facendo la lezione, ma starà per finire (Zrovna učí, ale měl by už končit.).

Vazba *essere per* má shodný význam, ale její frekvence výskytu je značně nižší (367 nalezených příkladů) její užití je však univerzálnější, od *passata remota* přes konjunktivy po budoucí čas, pro vyjádření neobvyklých okolností je tak ohebnější:

(...) dopo qualche minuto, fu per cambiare completamente il discorso... (Po chvíli se mi podařilo úspěšně změnit téma.).

E quando lontanosarà per essere questo futuro, non ci è dato saperlo (Jak vzdálená budoucnost to je, nelze předpovědět., Orwell, 1984).

5.1.3. INCHOATIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Inchoativními fázovými perifrázemi rozumíme takové perifráze, které označují vznik/počátek děje a zároveň indikují jeho pokračování, sloveso v infinitivním tvaru tedy musí postihovat děje v průběhu. V románských jazycích je infinitiv k vidu nestranný, vyjadřuje pouze PSD, takže se v těchto vazbách vyskytují, či mohou vyskytovat, infinitivy prakticky všech sloves. Kombinujeme-li v těchto vazbách sloveso vyjadřující počátek s infinitivem sloves momentálních (ve kterých dochází ke krytí fáze počáteční a

koncové), mají v takto vytvořených vazbách opakovací charakter (*ha cominciato a pungere* – začal bodat). Oproti románským jazykům je ve slovanských jazycích sémantickou složkou takových vazeb vždy sloveso vidu nedokonavého.

5.1.3.1.COMINCIARE + GERUNDIUM, COMINCIARE COL + INFINITIV

Vazbami *cominciare a* + gerundium a *cominciare col* + infinitiv vyjadřujeme: začít něčím, nejdříve něco udělat, často se jedná o uvedení do situace nebo kontextu:

Cominciò parlando di sè e poi... (Začal mluvit o sobě a potom...).

E comincerò ripetendo le sue parole... (Začnu tím, že zopakuji váš výrok..., EU parlament, záznam).

Pro vazbu *cominciare a* + gerundium jsme v korpusu našli 133 výsledků, přičemž většinu ze sémantických složek tvoří slovesa jako *ringraziare, congratulare, parlare, dire* (viz příloha č. 5). Vazba se vyznačuje významem děje rozvíjejícího se v dané dějové linii (díky použití gerundia v sémantické složce těchto perifrází). Jak vidíme, jedná se o slovesa představování, předání slova někomu jinému nebo citování někoho jiného, tedy slovesa užívaná při konferencích, přednesech apod. Nejčastěji se s těmito vazbami setkáváme ve školách nebo při formálních příležitostech:

Dobbiamo cominciare domandando a noi stessi... (Nejprve bychom si měli položit otázku...).

Pro vazbu *cominciare col* + infinitiv jsme našli výsledků méně (64), jedná se však o perifáze, které vyjadřují každodenní situace, většinou uvádí celý následující děj nebo jsou prvním v sekvenci rutinních postupů:

Cominciò col preparare il caffè, e dei tramezzini... (Uvařil si kávu, připravil chlebičky...)

Comincerò col controllare la posta (Začnu kontrolou pošty.).

5.1.3.2.COMINCIARE A, METTERSI A, PRENDERE A + INFINITIV

Slovesné perifráze *cominciare a* + infinitiv, *mettersi a* + infinitiv, *prendere a* + infinitiv patří k nejrozšířenějším ve skupině ingresivních fázových perifrází. Mají výrazné progresivní zabarvení a jsou velmi univerzální.

Vazba *cominciare a* + infinitiv je nejpočetnější a nejvšestrannější z hledaných perifrází (7689 výsledků). Dá se použít v libovolném čase a kontextu, díky čemuž se těší velké oblibě. Nejčastěji se pojí se slovesy *fare*, *pensare*, *parlare* a *lavorare* (viz příloha č. 6), tedy se slovesy všedními, obecnými se kterými tvoří spojení, které děj začínají, a daný děj trvá bez určitého časového ohraničení, přičemž může být i součástí sekvence více dějů:

Aveva cominciato a fare il programma dei ripassi e a dividere... (Sestavila si rozvrh opakování a roztřídila..., J.K. Rowling, Harry Potter).

Il ragazzo cominciò a capire, che i presentimenti erano... (Santiago začal chápat, že pocity jsou...)

Perifráze *mettersi a* + infinitiv na sebe rozdíl od *cominciare a* navazuje sémantickou složku vyjadřující pohyb nebo změnu duševního hnutí. Tato vazba je sice méně frekventovaná (2590 výsledků), přesto hojně užívanou, ve výsledcích se vyskytuje spíše v literárních dílech, na rozdíl od *cominciare a*, která převažovala v překladu titulků, čili běžných hovorů. Jak vidíme z tabulky (viz příloha č. 7), slovesa pohybu a duševní změny tvoří 9/10 nejčastěji se vyskytujících:

(...) ma quando Penelopa si è messa a urlare, tuo padre ha guardato verso a noi (Ale když Penelopa začala ječet, všiml si toho).

Výjimku tvoří sloveso *parlare*, se kterým však také často tvoří vazby citově zabarvené:

E si mise a parlare con voce disperata (A začala mluvit hlasem plným zoufalství, W. Styron, Sofiina volba).

A nakonec se slovesem *sedere* umocňuje ingresivnost celé perifráze:

Si metta a sedere, donna orgogliosa... (Sedněte si, vy hrdá ženo..., M. Bulgakov, Mistr a Markétka).

Perifráze *prendere a* + infinitiv je z této skupiny nejméně zastoupenou (234 případů), též spíše v literárních dílech:

Le gocce presero a scendere più velocemente e lui le guardò soddisfatto (Kapky začaly kapat rychleji a on je spokojeně pozoroval., P. Giorgano, Osamělost prvočíslel).

5.1.3.3.PORSI A + INFINITIV

Velmi málo užívaná perifráze *porsi a* + infinitiv se pojí výhradně se slovesem *sedere*:

(...) *e si pose a sedere in vetta ai rami* (A usadil se na nejvyšší větev).

Z dalších sloves se po jednom příkladu objevují: *lavorare, guardare, bagnare*, všechny tyto příklady (i včetně většiny spojení se slovesem *sedere*) se však objevují pouze v jednom díle: C. Collodi, Pinocchiova dobrodružství. Frekvence užívání či rozšířenost této perifráze v ostatních dílech není uvedena, je tedy do značné míry oficiálně redukovaná pouze na vazbu *porsi a sedere*.

5.1.3.4.DARSI A + INFINITIV

Tato vazby se vyskytuje jen v několika málo případech, není často používaná:

(...) *mio padre e mio zio si diedero a bruciare...* (Můj otec a strýc se dali do pálení...).

5.2.ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE DURATIVNÍ

V této kapitole si představíme střední fáze děje, nazývané též fáze durativní (trvající, průběhové). Ve většině případů se pojí s nedokonavými slovesnými tvary, které však v závislosti na kontextu mohou nabývat i jiných forem. Na rozdíl od slovanských jazyků mají románské jazyky také slovesné prostředky přímo signalizující průběhovost tzv. průběhově příznakové vazby, pod které zařazujeme vazby s gramatickým komponentem, jež představuje sloveso fázové nebo sloveso s oslabeným významem lexikálním a se složkou významovou, kterou představují slovesa ve tvaru infinitivu nebo gerundia. Pod tíhou těchto kritérií vymezujeme v italštině 3 podkategorie durativních fázových perifrází: prostě průběhové durativní perifráze, kontinuativní durativní perifráze a progresivní fázové perifráze.

5.2.1. PROSTĚ PRŮBĚHOVÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Prostě průběhové fázové perifráze jsou takové slovesné vazby, ve kterých je gramatickým komponentem stavové sloveso *stare*. Představují děje, které trvají, ale dynamika průběhu je oslabená stejně jako kritérium kontinuativnosti, tj. schopnosti děje pokračovat, trvat delší dobu, které tyto vazby explicitně nevyjadřují.

Pozoruhodnou skutečností těchto dvou vazeb je, že netvoří záporné formy, nejedná-li se o agramatické útvary.

5.2.1.1.STARE + GERUNDIUM

Pomocí vazby *stare* + gerundium vyjadřujeme děje právě probíhající od nějakého momentu (který může, ale nemusí být blíže specifikován) až po moment promluvy, včetně ní. Přihlédneme-li k faktu průběhovitosti, která je touto vazbou vyjádřena je zřejmé, že se sloveso *stare* vyskytuje ve tvaru přítomného nebo imperfektního indikativu nebo konjunktivu, v závislosti na tom, jedná-li se o děj přítomný nebo minulý a faktu nejistoty či domněnky (vyjádřené právě konjunktivou). Zpravidla se nepojí se slovesy modálními *volere, dovere, potere* apod. a se slovesy modálními *credere, esistere, provenire, essere in gamba, assomigliare* aj., z důvodu neslučitelnosti sémantičnosti aktuálnosti děje se schopností označování neměnného stavu či rysu, které tato slovesa označují.

V korpusu hned na první pohled vidíme, že se jedná o velmi frekventovanou frázi (85738 výsledků) a to ve všech možných formách:

(...) *che sta conducendo velocemente il paese all'autodistruzione* (Který zemi rychle vede do záhuby.).

Stavo difendendo la sua chiesa (Bránil jsem vaši církev.).

Non so, cosa stia Ryan (Nevím, co dělá Ryan.).

Nejvíce se pojí se slovesy *fare, cercare, parlare, andare*, tedy se slovesy, které nejnadhěji tvoří průběh už z hlediska lexikálního významu.

Zcela výjimečně se tato vazba vyskytuje ve formě budoucího času slovesa *stare*, většinou se jedná různé kontexty formy *starà facendo* ve významu nejisté až modální otázky:

Cosa starà facendo (Co to (asi) dělá?)?

Chissà, cosa starà facendo (Kdo ví, co dělá (co by mohl dělat)?)?

Tato perifráze mimo jiné vytváří zajímavé protipozice *penso – sto pensando a pensavo – stavo pensando*, které se od sebe neliší časovým ani vidovým významem. Jedná se o opozice forem jednoduchých a opisných, přičemž pocitově vnímáme formy opisné jako časově delší. Navíc vzhledem k vyjádření právě probíhajícího děje či skutečnosti je

zřejmé, že u perifrastických vyjádření mizí potenciální možnost opakování aktu (iterativita děje), takže záměna (plné překrytí) významu forem jednoduchých a opisných je možná pouze v případech durativních neiterativních slovesných dějů:

Penso di farlo così. vs. *Sto pensando di farlo così.* – významy jsou shodné a iterativita není přítomná ani v jednom z příkladů.

Pensavo di andare al cinema. vs. *Stavo pensando di andare al cinema.* – zde se už jedná o opozici nejasnou. Z první příkladu totiž jasně nevyplývá fakt, že jsem nad tím neuvažovat vícekrát, tudíž ho nelze zaměnit za příklad druhý, který jednoznačně vypovídá o jednorázovém aktu delšího trvání.

Vazba na sebe navíc dokáže vázat i slovesa, která jsou za běžných okolností momentánní či telická jako jsou: *arrivare, fare, uscire, apuntare*:

Sentiva che stava arrivando da ovest a est, proprio verso di loro (Cítil, jak se pomalu blíží od západu směrem k nim.).

A nakonec v kombinaci se slovesy momentánními zvyšuje dynamiku a dramatičnost popisovaných událostí:

(...) mio padre stava staccando dalla parete... (Otec právě snímal ze stěny.)

5.2.1.2. STARE A + INFINITIV

Vazba *stare a* + infinitiv je sice méně zastoupená (989 výsledků), nicméně obdobně působící spolu s perifrází *stare* + infinitiv. Stejně jako ona totiž vyjadřuje děj trvající, či setrvání v jisté skutečnosti/aktivitě, na rozdíl od vazby *stare* + infinitiv však pozbývá rys aktuálního trvání, tj. schopnosti vyjádřit děj probíhající v tomto či minulém okamžiku do jeho přerušeni dějem jiným. Častěji se však pojí i s jinými časy, takže je využitelná právě pro vyjádření budoucnosti (aniž by musela nutně nést známky modality):

Paciock, alla fine della lezione daremo un po' della pozione al suo rospo e staremo a vedere, che cosa succede (Longbottome, až tahle hodina skončí, dáme pár kapek toho lektvaru vašemu žabákovi a uvidíme, co to s ním udělá., J. K. Rowling, Harry Potter).

Dále se v menším zastoupení pojí i s kondicionálem, remotem a dalšími časy:

(...) questo starebbe a indicare che l'economia... (Ukazovalo by to, že ekonomika...).

Non stetti a insistere (Nenaléhal jsem).

Zřídka se také setkáváme s formou této vazby, ve které se sloveso *stare* objevuje ve formě gerundia pro zdůraznění průběhu děje při střetu dvou či více dějů, podobně jako u klasického gerundia (*camminando, ho sentito un strano rumore*). Na rozdíl od nich je však durativnost geundiální formy slovesa *stare a* zesílena a vnímáme daný děj z širší perspektivy a z delšího hlediska trvání než gerundium klasické.

Příklad z Hamplové²⁴ (příklady v korpusu nevyhledány podobné příklady):

Stando a passeggiare sul tetto ci sorprese a un tretto un vociare alto e confuso (Když jsme se procházeli po střeše, překvapil nás najednou hlasitý a zmatený pokřik.).

V korpusu se v této gerundiální formě slovesa *stare* vyskytují pouze 2 příklady, oba z titulků, jejich důvěryhodnost tedy není 100% a vyjadřují formu přímo nepotvrzené (avšak viditelné) skutečnosti. Nejčastěji vyjádřitelné jako *to (musì) znamenat, že*:

Era un'enorme esplosione che proveniva do sotto i miei piedi, stando a significare...

Abbiamo perso il 65!, stando a significare che 65. piano era crollato.

Jak uvádí Hamplová, ve spojení se slovesem *guardare* tvoří pasivně působící význam slovesa dívat se, tedy v tomto případě pozorovat něco, přihlížet něčemu:

Noi ragazzi ce ne stavamo a guardare in silenzio... (My chlapci jsme stáli tiše a dívali se., G. Bonaviri, Nezměrný čas).

(...) e tutti noi stavamo a guardare e ce ne morivamo dal ridere... (A všichni jsme se na to dívali a řvali smíchem., B. Hrabal, Obsluhoval jsem anglického krále).

5.2.2. KONTINUATIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Tato skupina durativních fázových perifrází zahrnuje slovesa *cominciare, proseguire a seguitare*, tedy slovesa popisující pokračování jeho děje bez explicitního ukončení nebo jeho náznaku. Jedná se o jednu z mála skupin, kde původní význam setrvává i v měřítku nad standartním gramatickým významem (oproti ostatním z této i ostatních dvou hlavních skupin fázových perifrází) prakticky nepozměněn, což může vést k otázce, jedná-li se stále o prostředky gramatické nebo lexikální. Dle mého názoru, jak je patrné dále

²⁴ S. Hamplová, K problematice vidovosti v italštině, s. 99

v příkladech, záleží na konkrétní situaci, daná polopomocná perifrastická slovesa označující kontinuativní durativní děje tedy není nutné tlačit do kategorie gramatických složek ani těch lexikálních.

5.2.2.1. CONTINUARE A, PROSEGUIRE A, SEGUITARE A + INFINITIV

Výskytem nejpočetnější z této skupiny je bezesporu perifráze *continuare a + infinitiv*. V korpusu jsme s ní vyhledali 14225 výsledků. Tato fráze se tvoří v různých časech, k výrazným omezením nedochází, vyskytují se i v rozkazovacím způsobu

Falli continuare a cercare (Ať pokračují v hledání!)

E per questo il male continua per vivere (To je důvod, proč zlo pořád existuje.).

Slovesná perifráze *seguire a* se často pojí se slovesy vyjadřující akt konaný lidmi spíš, než konstatování skutečnosti (viz příloha č. 10):

I rimasti seguitarono a bere.

Il sindaco seguì a leggere una lunga lista sottovoce... (Starosta přejížděl pohledem seznam vyříděných poznámek., N. Gaiman, Nikdykde).

A nakonec nejméně početná ze skupiny neutrálně zabarvených slovesných perifrází durativních kontuniativních *proseguire a + infinitiv* (10 výsledků v korpusu) se vyskytuje v citově zabarvených vazbách sloves *complicare, occuparsi, collaborare* a pár dalších, jiné specifické charakteristiky z daných výsledků nelze konstatovat:

(...) ma questi proseguirono a colpirsi goffamente... (Ale ti se dál nemotorně fackovali.).

La questione di fondo, tuttavia, è che ancora adesso la Commissione pare voler proseguire a sminuire il flop di una strategia che continua a fare troppo affidamento sull'austerità (Hlubším problémem je však to, že Komise zdá se i nadále popírá neúspěšnost strategie, která příliš závisí na rozpočtové disciplíně.).

5.2.2.2. RESTARE A + INFINITIV

Tato perifráze (166 výsledků) vyjadřuje setrvání v konání určitého děje. Jak jsme již zmínili výše, význam původní slovesa *restare* není skoro vůbec omezen. Děje vyjádřené vazbou *restare a + infinitiv* tak vyjadřují pasivní skutečnosti, laxnost účastněných diváků. Nejčastěji se tedy pojí se slovesy *guardare, fare, parlare, dormire, mangiare*:

(...) *e l'EU è determinata a non restare a guardare passivamente* (Evropská unie je odhodlaná nezůstat pasivním divákem., Europarlament).

Ma che fai, resti a guardare questo film (To se budeš dívat na film, kde lidé mluví takhle?, subtitles)

5.2.2.3.DURARE A + INFINITIV

Slovesná perifráze *durare a* + infinitiv se v korpusu vyskytuje pouze dvakrát:

Ma per tutto il tempo in cui avrebbe durato a proclamarla... (Ale když už ji jednou vyjeví..., G. Orwell, 1984).

Il povero ciuchino, tirato fuori un palmo di lingua, durò a leccarsi il naso almeno cinque minuti... (Ubohý oslík vyplázl jazyk a aspoň 5 minut si lízal čumák..., C. Collodi, Pinocchiova dobrodružství).

Vidíme tedy, že tato perifráze se významem od ostatních příliš neliší. Stejně jako vazba *continuare a* vyjadřuje děj durativní kontinuativní nezabarvený a stejně jako *restare a* si zachovává víceméně svůj původní význam: trvat. Na rozdíl od něj však spojení s konkrétním koncem působí přirozeněji (viz příklad 2).

5.2.2.4.TERMINATIVNÍ SLOVESA V ZÁPORU VYJADŘUJÍCÍ KONTINUATIVNOST

Zvláštní kategorií jsou slovesa a vazby tvořené terminativními slovesy v záporu, popřípadě slovesa s významem setrvání ve spojení s předložkou *di (a)* a infinitivem:

(...) *la ragazza non smetteva di piangere...* (Ta nebohá dívka nepřestávala plakat).

(...) *e il cui negozio di giocattoli e di strumenti non smetteva di prosperare...* (Jehož obchod s hračkami a hudebními nástroji stále vzkvétal/nepřestával vzkvétat).

Vidíme, že použité tvary lze jednoduše nahradit výše zmíněným *continuare a*, pro větší pestrost v různorodých psaných i mluvených podobách jazyka jsou proto preferované i tyto.

5.2.3. PROGRESIVNÍ FÁZOVÉ PERIFRÁZE

Progresivní fázové perifráze jsou takové perifráze, které vyjadřují děje probíhající se známkou dynamiky, progresu, chceme-li “vývoji“ v čase nebo dané události. Gramatickou složku těchto perifrází tedy tvoří slovesa *andare* a *venire*, jejichž původní lexikální a sémantický význam pohybu je oslaben.

5.2.3.1. ANDARE + GERUNDIUM

Vazba *andare* + gerundium (977 výsledků) se často vyskytuje ve spojení se slovesy označující změnu, jejichž dynamiku zesiluje a zvýrazňuje. Hovoříme o například o slovesech *sviluparsi*, *migliorare*, *aumentare*, *peggiore* a další (viz příloha č. 9):

Il volume dei trasporti marittimi all'interno dell'Unione europea, da questo verso i paesi terzi e viceversa va aumentando di anno in anno (Objem námořní dopravy v Evropě a z/do Evropy každý rok i nadále roste.).

La tendenza all'arrabia di mio padre è andata peggiorando per parecchio tempo (Náchylnost mého otce ke vzteku rostla s přibývajícím léty.).

Další početnou skupinou sloves, která se v této podobě vyskytuje ve spojení se slovesem *andare* jsou slovesa označující promluvu, výpověď²⁵. Příkladem budiž slovesa: *narrare*, *dire*, *ripetere*, *diffondere* (vy významu rozšiřování zpráv či pomluv) a další:

(...) per lungo tempo in tutta la capitale si andò diffondendo il greve rombo delle dicerie più inverosimili... (Ještě dlouho potom se po městě lavinovitě šířili ty nejfantastičtější zprávy..., M. Bulgakov, Mistr a Markétka).

Vanno dicendo, che è diventata pazza (Říkají o ní, že se zbláznila.).

Jak tedy vidíme, míra ztráty původního významu slovesa *andare* se liší a je evidentní, že ve druhé skupině je tato tendence intenzivnější.

A nakonec se spojení s některými slovesy jako *fare*, *scrivere* nebo *diventare* tvoří spojení vyjadřující postupný průběh děje:

(...) che andò facendosi più frequente... (Který se postupem času opakoval čím dál častěji, F. Kafka, Proměna).

²⁵ tzv. *verbi dicendi*

5.2.3.2.VENIRE + GERUNDIUM

Vazba *venire* + gerundium je sice méně zastoupenou frází (204 výsledků), jejím užitím však specifikujeme progresivní durativní perifráze na postupně probíhající, graduující, podobně jako vazba se slovesem *andare* (viz poslední odstavec kapitoly 4.2.3.1.), oproti ní je ale postupný průběh více umocněn díky původnímu významu slovesa *venire*, díky kterému děje působí jako více se přibližující k mluvčímu:

(...) un segmento di “cultura materiale“ che negli ultimi anni è venuto assumendo un’importanza sempre maggiore... (Je to materiální kultura, která v posledních letech získává stále více na významu., Acquis.).

S použitím této fázové perifráze je také časté spojení s explicitně lexikálním prostředkem:

Tuttavia, le sue notizie si vennero facendo a poco a poco così incerte, e così sporadiche... (Zprávy o Gabrielovi však byly stále nejistější a učencovy dopisy řidší..., G. Marquez, Sto roků samoty).

5.3.ITALSKÉ FÁZOVÉ PERIFRÁZE TERMINATIVNÍ

Poslední kapitolou, která nás čeká, je kapitola terminativních slovesných perifrází, které popisují děje v konečném stádiu jejich fáze.

Často stačí použít sloveso terminativní *finire, terminare* s přímým předmětem - *finire il viaggio, terminare lo studio* – dokončit cestu, dostudovat. Mezi prostředky vyjádření terminativnosti však samozřejmě máme i perifrastické útvary, které můžeme rozdělit do tří podskupin a sice: slovesné perifráze vyjadřující konec děje nebo jeho přiblížení, slovesné perifráze vyjadřující přerušení děje a slovesné perifráze popisující poslední ze dvou či více dějů.

5.3.1. PERIFRÁZE VYJADŘUJÍCÍ KONEC DĚJE ČI JEHO PŘIBLÍŽENÍ

Skutečnost ukončení průběhu děje nebo jeho přiblížení vyjadřuje jediná slovesná perifráze *finire di* + infinitiv, v závislosti na tvaru gramatické složky se pak liší jednotlivé významy.

5.3.1.1.FINIRE DI + INFINITIV

Tato fázová perifráze patří k těm početným v této podkategorii (958 výsledků) obvykle vyjadřuje neměnný konec děje:

Ho finito di fare ambedue le cose adesso... (Už jsem skončil s obojím, J. R. R. Tolkien, Pán prstenů).

Pokud se však sloveso *fare* vyskytuje ve formě času přítomného nebo imperfekta, dochází k posunu významu z konce děje na jeho pouhé přiblížení:

Oggi finiamo di girare (Dnes je poslední natáčecí den.).

Non la finiva di raccontare tutto, quello che poteva mettere insieme... (Neustále mi vypravoval všechno, co v paměti sebral., L. Céline, Cesta do hlubin).

Sloveso *finire* pak může tvořit pouze gramatickou složku ve tvaru gerundia v kombinaci se slovesem *stare* (viz kapitola 4.2.1.) na rozdíl od významu průběhu i v tomto případě vyjadřuje chýlení se děje ke konci:

Lisbeth stava finendo il suo secondo bicchiere di birra ad altra gradazione (Lisbeth právě dopíjela druhou dvanáctku.).

Podobně se rovněž pojí ve vazbě *stare per*, kde se opět mění význam z preingresivního na “preterminativní“, kde se dokonce umísťuje na 8. místě užívání této slovesné perifráze (viz příloha č. 4):

Lo spettacolo sta per finire (Show se blíží ke konci.).

5.3.2. PERIFRÁZE VYJADŘUJÍCÍ PŘERUŠENÍ DĚJE

Slovesné perifráze předposlední skupiny slovesných perifrastických konstrukcí zachycují pouhé přerušování děje. Z toho vyplývá, že ukončení není explicitně vyjádřené, nemusí k němu tedy nutně dojít.

5.3.2.1. SMETTERE DI + INFINITIV

Vazba *smettere di* + infinitiv je početnější z této skupiny (4721 výsledků). Nejčastěji se pojí klasicky se slovesem *fare* dále pak se slovesy *parlare, essere, piangere, pensare* (viz příloha č. 11) a gramatická složka této perifráze se objevuje bez omezení napříč různými časy:

Martel ha smesso di scioperare (Martel přestal stávkovat.).

Se tu lo vuoi, smetterò di essere un bandito (Pokud si to budeš přát, ode dneška již nebudu přepadávat.).

Tato vazba se na rozdíl od ostatních velice často pojí s imperativem, odtud častý výskyt výše vyčtených sloves:

Lauren, smettila si essere così egoista (Lauren, nebuď egoistka!)

Smetti di piagere (Přestaň brečet!)

5.3.2.2.CESSARE DI + INFINITIV

Slovesná perifráze *cessare di* + infinitiv se objevuje méně (970 výsledků v korpusu), zato má většinově větší převahu jednoho lexikálně-významového slovesa, a sice slovesa *essere* (282/970 výsledků). Na rozdíl od vazby *smettere di* se pojí více s přítomným a budoucím časem:

(...) la polverina non cesserà di spumeggiare... (Nepřestane šumák šumět, G. Grass, Plechový bubínek).

(...)una volta che i produttori cessano di vendere i propri fonogrammi (V případě, že jejich producent přestane prodávat jejich nahrávky., Europarlament).

5.3.3. PERIFRÁZE OZNAČUJÍCÍ POSLEDNÍ ZE DVOU ČI VÍCE DĚJŮ

Stejně jako ostatní románské jazyky, je italština schopná pomocí gramatických prostředků (oproti lexikálním prostředkům češtiny a jiných slovanských jazyků) vyjádřit, že určitý děj je posledním v sekvenci vícero dějů, tzv. že k němu nakonec dojde nebo došlo.

5.3.3.1.FINIRE COL + INFINITIV

198 výsledků v korpusu. Poměrně často se užívá při vyjadřování historických událostí nebo politických obecných situací:

(...) l'Italia ha finito col prendere parte attiva alla coalizione (se Itálie nakonec společné akce aktivně účastní.).

Chissà che la più importante novità politica di questo inverno non finisca col riguardare, invece di conservatori, laburisti... (Je možné, že nejdůležitější politická zpráva letošní zimy se nebude týkat ani Konzervativní, ani Labouristické strany...).

5.3.3.2.FINIRE PER + INFINITIV

Nejpočetnější podskupinou terminativních slovesných perifrází pro vyjádření ukončení jednoho či více dějí je perifráze *finire per* + infinitiv (1432 výsledků). Žádné výjimky nejsou zřejmé, oproti předešlé perifrázi je rozmanitějšího užití, dokonce i v literatuře (beletrii, ne pouze té historické):

(...)capii che tutto era finito per quell'anno (Pochopili jsme, že v tomto roce už je všechno za námi., E. Hemingway, Sbohem armádo).

(...) e Cosimo, suo malgrado, finiva per goderne (A Cosimo, proti své vůli, byl tomu nakonec rád., I. Calvino, Předkové).

5.3.3.3.FINIRE + GERUNDIUM

Perifrastický konstrukt *finire* + gerundium je nejméně početným z této podskupiny (32 výsledků). Stejně jako ostatní perifráze spojené s gerundiálním lexikálním slovesem je jeho význam spíše nedokonavý:

Cominciò a masturbarmi pensando a te, e finisco pensando a lui (Začala jsem masturbovat kvůli tobě, ale nakonec jsem myslela na něho.).

Così è anche scritto: finché l'uomo spera, ricomincerà sempre daccapo a farla finita sebando la speranza (Tak stojí též psáno: Dokud člověk doufá, nepřestane začínat pořád znovu nadějně končit., G. Grass, Plechový bubínek.

Ale objevuje se i s dokonavým videm:

In uno slancio di ispirazione tardiva decisi di finirlo annunciando... (V záchvatu pozdní inspirace jsem se na závěr rozhodl připsat.).

6. ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH FÁZOVÝCH PERIFRÁZÍ

Po důkladném rozdělení a specifikování jednotlivých fázových perifrází se dostáváme k další kapitole, kde si představíme, jak se čeština vypořádává s překlady takových konstrukcí.

Překlady slovesných konstrukcí, časů a aspektů do češtiny je nelehkým úkolem každého překladatele a tlumočníka, vzhledem k širokému repertoáru časových vyjádření, kterými italština oplývá. Na rozdíl od češtiny, která má v podstatě dva tvary minulého času (dělal, dělával) a ostatní okolnosti vyjadřuje pomocí morfologických prostředků (udělal – dokonavý tvar, ukončený akt) nebo uvozovacích prostředků (psal to dva roky, psal to dlouho, dříve psával celé hodiny, napsal jednu kapitolu každý den), italština dokáže jednotlivé okolnosti děje (jestli děj trval delší dobu nebo ne, jestli se jedná o popis události, jestli se jedná o zcela ukončené, historické události, jestli se jedná o domněnku v minulosti, souslednost vícero dějů, atd.) vyjádřit pomocí různých minulých časů, i zde se tedy jedná o prostředky morfologické, řekněme až morfosémantické (jednotlivé formy vyjadřují různé časy, tj. různé “významy“ děje). Důkazem nám budiž vícero tvarů slovesa *fare* v rovině minulé: *faceva, ha fatto, aveva fatto, fece, ebbe fatto, facesse, avesse fatto*. Lexikální význam je dělat, nicméně sémanticky se význam posouvá v čase, v závislosti na tvaru.

6.1. ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH INGRESIVNÍCH PERIFRÁZÍ

V překladech preingresivní perifráze *stare per* (viz kapitola 4.1.2.) se v češtině těší velké oblibě spojení lexikální části fráze se slovesem *chystat se* nebo příslovci *už a již*:

Sto per uscire (Chystám se odejít.).

Sta per finire (Už bude končit.).

Vzhledem k významu blížící se budoucnosti tohoto italského konstruktů je pochopitelné užívání budoucího času v českých překladech (viz výše) a neposlední řadě se při překladech, především imperfektní podoby této perifráze, setkáváme také s občasným užíváním modálních sloves:

(...) *stava per dire qualcosa, ma...* (Chtěl něco dodat, ale...).

V kategorii čistě ingresivních perifrází (kapitola 4.1.1.) se čeština obejde bez víceslovných útvarů pomocí předpony *roz-*, která v sobě nese význam rozpoutání děje: *rozdělat oheň, rozesmát se, rozzuřit se*. Tato předpona zcela vystihuje povahu pouhé ingresivnosti, protože slovesa s touto předponou vyjadřují pouhý počátek děje, další pokračování tedy zajistí buď kontext, nebo další sloveso.

Ne ve všech případech můžeme překládat slovesné konstrukty ingresivní pomocí tohoto morfosémantického prostředku, v takových případech však rys ingresivnosti vyjadřuje české sloveso jako takové:

(...) si lanciò a rispondere... (Vrhł se k telefonu)

Dostáváme se k inchoativním fázovým perifrázím (kapitola 4.1.3.), kde se k překládání používá české sloveso typické pro vyjádření počátku děje: *začít*. V češtině se toto sloveso vždy pojí s infinitivem sloves nedokonavých: *začal studovat, začal běhat, začal něco dělat*. Je evidentní, že spojení se slovesy dokonavými není možné (nelze začít dodělat nebo začít dostudovat), pokud nastane situace, ve které je třeba skloubit sloveso *začít* s významem slovesa původně nedokonavého, je třeba ho substituovat slovesem dokonavým podobného významu (*Začal tím, že udělal... výměna udělat za dělat*) nebo nahradit sémantický infinitiv obdobou ve formě podstatného jména (*studium* začal tím, že) na rozdíl od italštiny, kde je spojení možné takřka s jakýmkoliv infinitivem:

Comincerà ripetendo... (Začne tím, že zopakuje/začne zopakováním.)

6.2.ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH DURATIVNÍCH PERIFRÁZÍ

Dostáváme se k překladům italských perifrází durativních, vyjadřující průběh děje.

Čeština naneštěstí nemá rovnocenné ekvivalenty pro vyjádření průběhu, i tak si ale poradí s překladem složitějších konstrukcí.

Podíváme se na překlad prostě průběhové perifráze (viz kapitola 4.2.1.) tvořené pomocí slovesa *stare* ve spojení s gerundiem či infinitivem. Lze použít uvozovacích výrazů: *právě, zrovna* ve spojení s přítomným časem nebo časem minulým, v závislosti na kontextu:

Sto leggendo (Právě čtu knihu.)

Stava mangiando, quando... (Zrovna jedl, když...)

Poradit si můžeme také “vytvořením“ kontextu, ve kterém se děj odehrává. Vzhledem k tomu, že nemá čeština tolik různých slovesných časování (tolik tvarů jednotlivých časů), jsou kontexty (chceme-li opisné, uvozovací vyjádření) nedílnou součástí překladů:

Sentiva che stava arrivando... (Cítil, jak se pozvolna přibližuje. – vidíme, že slovo *pomalu* není v originálním textu obsaženo, bez něj by však nebyla aspektualita pozvolného průběhu ve výroku obsažena).

Vidíme také, že na rozdíl od italštiny čeština vyjádří minulost v úvodu celé fráze a pokračuje ve tvarech přítomného času, jakožto logické vyjádření přítomnosti vnímané v minulosti. Mluvčí je totiž uveden do situace, ví, že probíhá v minulosti, a že děj je v minulosti aktivní. Kdybychom použili minulý tvar slovesa i v druhé části věty (Cítil, jak se přibližoval.) dojde k tomu, že se posune vnímání události dál do minulosti. Italština má ale širší kánon slovesných tvarů, takže je schopná vyjádřit průběh v minulosti pomocí imperfektního tvaru slovesa *stare* a gerundia významového slovesa, tj. slovesné perifráze.

I ve skupině progresivních durativních perifrází nenacházíme v češtině stejné protiklady, využíváme tedy opisů pomocí slov: *postupně, průběžně*:

La vasta ferita lacera era andata migliorando (Rozsáhlá rána s nerovnými okraji se postupně zlepšovala).

La città si veniva ricomponendo... (Město se postupně vzpamatovalo...)

Překlady kontinuativních durativních perifrází (kapitola 4.2.2.) jsou naštěstí o něco jasnější. Slovesné perifráze můžeme překládat buď pomocí verbonominálních perifrází²⁶:

Continuava a leggere (Pokračoval ve čtení.).

Častějším (a pro mnohé přirozenějším a lehčím) způsobem překladu je použití opisu kontinuativního významu pomocí adverbíí:

Continuava a piangere (Plakala pořád a pořád dál).

Continuavano a spiegarmi... (Pořád dokola mi vysvětlovali...)

²⁶ Spojení slovesa fázového s předložkou a podstatným jménem

Aspekt kontinuity je naštěstí vyjádřen ve významu mnoha sloves, kterými můžeme nahradit adverbialní opisné tvary: *pokračovat, trvat, zůstat* (viz kapitoly 4.2.2.1., 4.2.2.2. a 4.2.2.3.).

6.3.ČESKÉ PROTĚJŠKY ITALSKÝCH TERMINATIVNÍCH PERIFRÁZÍ

Poslední kategorie, kategorie perifrází terminativních má podobně jako kategorie perifrází ingresivních (kapitola 5.1.) charakteristický morfém pro vyjádření konce děje nebo jeho přiblížení (viz kapitola 4.3.1.), a sice předponu *do-* :

Quando ha finito di leggere... (Když dočetl...)

Sta finendo la terza birra (Zrovna dopíjel třetí pivo.).

Zastavíme-li se krátce u terminativních slovesných perifrází, které vyjadřují přerušování děje (kapitola 4.3.2.), vyjádříme je samozřejmě lexikálně. Italština v těchto spojení užívá naštěstí slovesa příznačná pro ukončení děje (*smettere, cessare* – přestat, přerušit):

Devo smettere di fumare (Musím prestat kouřit.).

(...) *quando tutte le grandi imprese cessarono di parteciparvi* (Když už se na jeho činnosti přestaly podílet všechny velké podniky.).

Slovesné perifráze označující ukončení posledního ze dvou nebo více dějů (kapitola 4.3.3.) do češtiny opět překládáme pomocí vhodných opisů jako je například adverbium *nakonec*:

(...) *finiva col sentirsi quasi felice* (Nakonec se cítil téměř šťastný.).

(...) *finì per acconsentire* (Nakonec souhlasil.).

(...) *e finì dichiarando...* (Nakonec vyhlásil...)

Vidíme, že překlady do češtiny jsou složitější a do jisté míry nepřesné. Díky nutnosti užívat ve většině případů opisů, dochází k oslabení aspektuálních hodnot, které jednotlivé italské časy vyjadřují. Mnoho z aspektuálních kategorií (dokonavost, momentánnost, habituálnost, opakování, násobnost atd..) lze vyjádřit vhodným opisem, ale italštině jasně a přehledně vymezuje jednotlivé aspekty jednotlivým časům a způsobům, k čemuž jí

napomáhá i možnost užívání širší škály nefinitních slovesných tvarů, kterých čeština pozbývá.

Překlady bych nenazval nepřesnými, ale ne přesně a jistě přeloženými. Italsky hovořící a slušně se v gramatice orientující člověk cítí drobné nuance, které českým překladům unikají a pokusíme-li se o doslovný překlad, je třeba mnohdy až neskutečně rozsáhlých opisů nebo vedlejších vět, které činí text někdy až zbytečně složitým.

Fakt, že čeština není schopná vyjadřovat tyto vidové roviny, vede k tomu, že se samozřejmě u sloves neurčují, což je nesporné ochuzení sloves o další gramatickou kategorii, která se tak musí vztahovat na věty nebo syntagmata, která slovesa o tyto vidové charakteristiky obohatí.

7. ZÁVĚRY

V úvodu práce jsme se úspěšně zorientovali v rozdílných pohledech na aspekualitu děje v češtině a italštině. Italštině se rozdělení i jeho četnost jednotlivých aspektů daří o poznání lépe a hlouběji, než češtině, která místo slovesných perifrází pracuje s opisnými, veskrze adverbialními, konstrukcemi.

Z práce je zřejmé, že řešení a pohybování se na poli aspektuálních rovin je v italštině mnohem propracovanější, logičtější a více ozřejmené, než jak je tomu v češtině.

Docházím k nutnému závěru ochuzení různých vidových slovesných perspektiv v češtině, která je díky omezeným gramatickým a morfologickým prostředkům o významnou gramatickou kategorii chudší.

Je pravda, že čeští lingvisté jsou v překládání zruční a vynalézaví, italskému systému kvalitativních a kvantitativních aspektuálních rovin to bohužel nekonkuruje.

Přestože jsem se dané problematice věnoval dlouhou dobu a snažil se jí přiblížit každému, kdo o to má zájem, stále vyvstávají další pohledy a otázky na téma povahy slovesného děje i *azione verbale*, které sebou nese i fakt tvoření nových neologismů a dalších lingvistických fenoménů, které utváří podobu obou jazyků tak, jak je známe dnes i tak, jak se budou dále vyvíjet.

Resumé v češtině

V úvodu práce jsem nastínil obecnou rovinu pohledu na danou problematiku spolu se základními pojmy, se kterými jsem v práci dále pracoval. Provedl jsem problém vidovosti, povahy slovesného děje i *azione verbale* různými kategoriemi za doprovodného srovnávání s češtinou.

V jádru práce jsem ve spolupráci s internetovým paralelním korpusem InterCorp vymezil hlavní části děje, jejich vyjádření v italských slovesných perifrázích a jejich překlady do češtiny, včetně četnosti výskytu a specifikace výskytu.

Nakonec jsme se blíže seznámili s překlady do češtiny, poukázali na úspěšná řešení i na úskalí v translatologii, která s sebou nese tato problematika, a shrnuli jsme nabyté poznatky v poslední kapitole, která porovnávala mimo překlady i možnosti obou jazyků v problematice vidovosti a různých vidových rovinách.

Riassunto in italiano

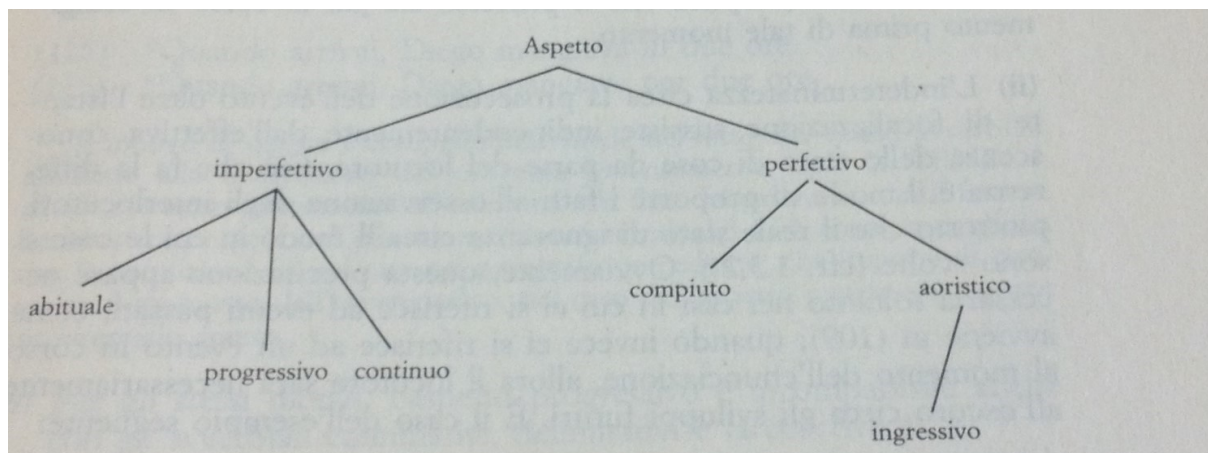
All'inizio ho descritto vari aspetti di questa problematica insieme coi termini fondamentali, con i quali ho lavorato verso questo lavoro. Ho spiegato il concetto dell'aspetualità, del carattere del processo verbale e dell'azione verbale mettendoli a riscontro con cecho.

In nucleo di questo lavoro ho lavorato con corpus d'internet InterCorp e ho diviso il processo in 3 parti principali, ho ricercato i loro perifrasi specifici e le sue traduzioni in cecho, tutto supportato con le riuscite di InterCorp.

Alla fine ho descritto le traduzioni esatti e più usati in cecho. Ho "sottolineato" le soluzioni corrette e anche quelli più o meno sbagliati nel ultimo capitolo con il confronto delle possibilità di esprimere la aspetualità e i suoi vari livelli in entrambe lingue.

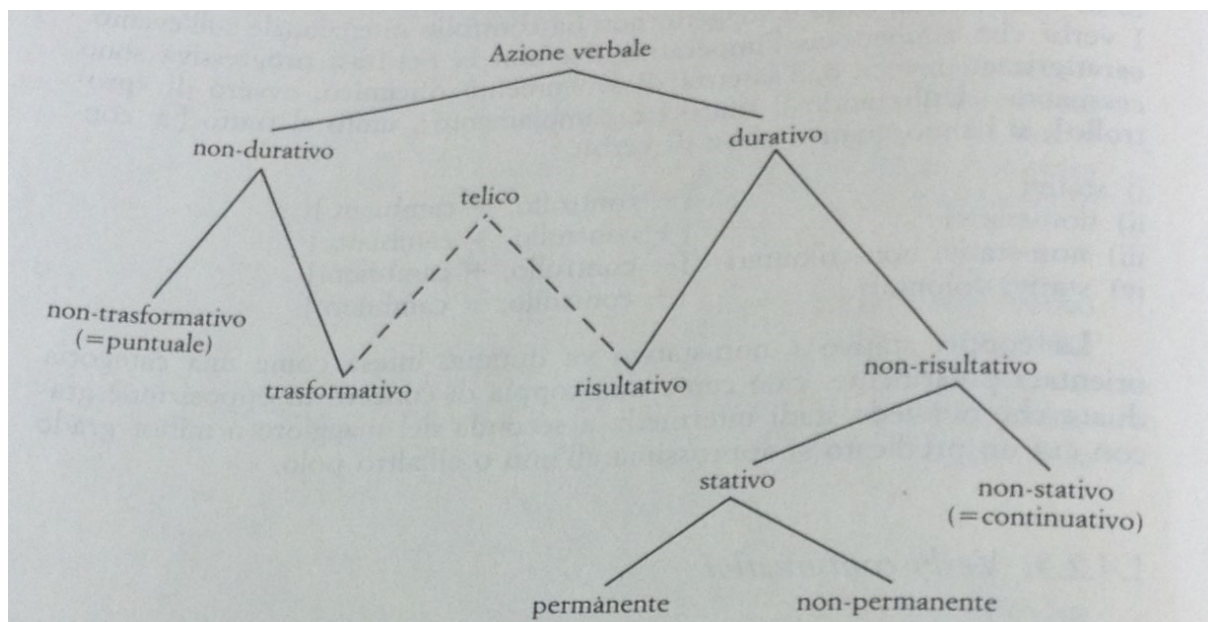
PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Rozdělení aspektu v GGIC. Dvě základní kategorie aspektu jako v češtině: perfektum a imperfektum, které dále dělí dle v té době dostupných zdrojů a informací o dané problematice: perfektum na završené a momentální/punktuální, dále rozvinutelná na počáteční a imperfektum na habituální, progresivní a kontinuativní. Až na pár odchylek shodné s dnešním běžně užívaným dělením dle Zavadila a Čermáka (2010).

Příloha č. 2

Další, dodnes užívané a přesné dělení *azione verbale* z GGIC na durativní a nedurativní opozici. Nedurativní, kterou dále dělí na transformativní (dále až telická) a netransformativní. Durativní na rezultativní (taktéž dále až telická) a nerezultativní dále dělitelná na nestavová a stavová slovesa, která lze ještě rozdělit na permanentní a nepermanentní. Poukazuje na shodný jev telicity u dvou podskupin opozice durativní a nedurativní.

Příloha č. 3

Filter	<u>lemma</u>		<u>Freq</u>		
1.	p/ n	scoppiare a ridere		230	
2.	p/ n	scoppiare a piangere		74	
3.	p/ n	scoppiare a gridare		2	
4.	p/ n	scoppiare a dire		2	
5.	p/ n	scoppiare a trasmettere		1	
6.	p/ n	scoppiare a urlare		1	
7.	p/ n	scoppiare a gufare		1	
8.	p/ n	scoppiare a cantare		1	

Příloha č. 4

	Filter	<u>lemma</u>	<u>Freq</u>
1.	p/ n	stare per fare	362
2.	p/ n	stare per dire	293
3.	p/ n	stare per essere	269
4.	p/ n	stare per morire	226
5.	p/ n	stare per andare	181
6.	p/ n	stare per arrivare	159
7.	p/ n	stare per sposare	141
8.	p/ n	stare per finire	115
9.	p/ n	stare per diventare	100
10.	p/ n	stare per avere	95

Příloha č. 5

Filter	<u>lemma</u>		<u>Freq</u>	
1.	p/ n	cominciare ringraziare		12
2.	p/ n	cominciare congratularsi		11
3.	p/ n	cominciare dire		8
4.	p/ n	cominciare parlare		7
5.	p/ n	cominciare fare		6
6.	p/ n	cominciare prendere		4
7.	p/ n	cominciare dare		4
8.	p/ n	cominciare porgere		3
9.	p/ n	cominciare citare		3
10.	p/ n	cominciare esprimere		3

Příloha č. 6

Filter	<u>lemma</u>		<u>Freq</u>	
1.	p/ n	cominciare a fare		402
2.	p/ n	cominciare a pensare		210
3.	p/ n	cominciare a parlare		193
4.	p/ n	cominciare a lavorare		169
5.	p/ n	cominciare a sentire		143
6.	p/ n	cominciare a capire		136
7.	p/ n	cominciare a essere		104
8.	p/ n	cominciare a dare		95
9.	p/ n	cominciare a piangere		93
10.	p/ n	cominciare a chiedere		83

Příloha č. 7

1.	p/ n	mettere a piangere	175
2.	p/ n	mettere a sedere	167
3.	p/ n	mettere a correre	133
4.	p/ n	mettere a tacere	129
5.	p/ n	mettere a ridere	122
6.	p/ n	mettere a fare	114
7.	p/ n	mettere a parlare	77
8.	p/ n	mettere a urlare	72
9.	p/ n	mettere a gridare	64
10.	p/ n	mettere a dormire	63

Příloha č. 8

Filter	lemma		Freq
1.	p/ n	stare fare	8,587
2.	p/ n	stare cercare	4,880
3.	p/ n	stare parlare	4,165
4.	p/ n	stare andare	3,232
5.	p/ n	stare dire	2,780
6.	p/ n	stare succedere	2,498
7.	p/ n	stare arrivare	1,641
8.	p/ n	stare pensare	1,613
9.	p/ n	stare aspettare	1,396
10.	p/ n	stare lavorare	1,274

Příloha č.9

1.	p/ n	andare dire	44
2.	p/ n	andare anch'io	39
3.	p/ n	andare cercare	33
4.	p/ n	andare fare	27
5.	p/ n	andare aumentare	21
6.	p/ n	andare peggiorare	16
7.	p/ n	andare diffondere	16
8.	p/ n	andare aI	15
9.	p/ n	andare scemare	15
10.	p/ n	andare delineare	13
11.	p/ n	andare ridurre	12
12.	p/ n	andare affermare	12
13.	p/ n	andare sviluppare	11

14.	p/ n	andare formare	10
15.	p/ n	andare prendere	9

Příloha č. 10

1.	p/ n	seguire a ripetere	9
2.	p/ n	seguire a dormire	9
3.	p/ n	seguire a fare	6
4.	p/ n	seguire a crescere	5
5.	p/ n	seguire a correre	5
6.	p/ n	seguire a gridare	4
7.	p/ n	seguire a parlare	4
8.	p/ n	seguire a suonare	3
9.	p/ n	seguire a guardare	3
10.	p/ n	seguire a tenere	3

Příloha č. 11

Filter	lemma		Freq
1.	p/ n	smettere di fare	336
2.	p/ n	smettere di parlare	197
3.	p/ n	smettere di essere	169
4.	p/ n	smettere di pensare	132
5.	p/ n	smettere di piangere	119
6.	p/ n	smettere di fumare	98
7.	p/ n	smettere di dire	97
8.	p/ n	smettere di guardare	88
9.	p/ n	smettere di bere	81
10.	p/ n	smettere di chiamare	70

Bibliografie

ČERMÁK, Petr a Olga NÁDVORNÍKOVÁ. *Románské jazyky a čeština ve světle paralelních korpusů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 9788024628721.

ZAVADIL, Bohumil a Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny: lingvisticky interpretační přístup*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1641-4.

HAMPLOVÁ, Sylva. *K problematice vidovosti v italštině: skripta pro posluchače filoz. fak. Univ. Karlovy*. Praha: Karolinum, 1994.

HAMPLOVÁ, Sylva. *Mluvnice italštiny: Grammatica italiana*. Praha: LEDA, 2004. ISBN 80-7335-041-6.

HAMPLOVÁ, Sylva. *Stručná mluvnice italštiny*. 3. dopl. vyd. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0551-X.

RENZI, Lorenzo, ed. *Grande grammatica italiana di consultazione*. Bologna: Mulino, c1988. Strumenti. ISBN 8815017526.

Internetové zdroje

Nový encyklopedický slovník češtiny. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Copyright © 2012 [cit. 09.05.2017]. Dostupné z: <http://www.czechency.org>

Portál | Český národní korpus. *Portál | Český národní korpus* [online]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>

Wikipedie, otevřená encyklopedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

Portál | Český národní korpus [online]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz/intercorp>